

Ag
202

38

Ag. 292

~~1877~~

terre

Carl Bastrow'i

järele Saksa-keelest jutustanud

D. Martson,

Gesti raamatukogu omanik

Tallinnas.

ROMANO SITSILIAANI

Jutgete peab wõimus jäema.

Tallinnas, 1880.

Trükitud J. H. Gressel'i kirjadega.

Romaano Sitsiliaani,

ehf

Julgele peab wõimus jäema.

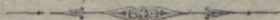

Carl Zaftrow'i

järese Saksa-keelest jutustanud

D. Martson,

Gesti raamatukogu omanik Tallinnas.

Tallinnas, 1880.

Trükitud J. G. Gressjeli kirjadega.

Õhensjuri poolest lubatud. — Tallinnas, 24. Septembril 1879.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32 386

Esimene peatük.

See oli ühel kenal kewadesel pärast lõunesel pääwal, aastal 1649, kui rikka kalewikuduja meistri Grohmani majas suur rõõm, wali jutu ja nalja tegemine kuulda oli. Nimetatud majas pühitseti täna õnneliku peremehe ainuma tütre pulma pääwa ühe teise samasuguse noore ammetmeistriga. Wahete wahel oli ka wiina klaaside kõlinad kuulda. Igamees mõistis kawnis hoolega oma joodawa wiina klaasi teiste sekka äratunda, kus juures siis igakord jälle uued terwise joomise ja muud sellesarnatsed kõned kuuldawale tuliwad. Kõige pealt tuliwad niisugused kõned enamiste Reisirile, nii kui ka uueste elule õitsewa Sassa-šamaa terwiseks, mis peale selle hirmsa ja werise kolmekümne aasta usu sõja jälle esimest korda pisut kergemini hingata sai. Ehk kül weel sellegipärast nii mitmesuguse hirmsa tegude ja wägivalitse töödest puudu ei olnud. Kaabakaks, sõja läbi tooreks ja metslikuks saanud hulgused, rõõwli-

teks hakkunud soldatid, hullufiwad kõik maa läbi, riisufiwad ja põletufiwad kõik ära mis neil aga iiales ette juhtus. Siiski jo pidi ometi õigus ja seadus ikka jälle pakkamefi tagasi pöörma. Zuba oliwad uned seadused wälja antud, mis rööwli ammetid kaunis kõwaste püüdis ärälämatada. Nõnda wiisi wõis siis inimene parema aegade peale lootes jo wähedagi ikka enam enese ette muret hakata pidama.

Beigmees oli kena, tugewa jõuuga noormees, aastad kakskümmend neli wana. Pruut priske ja jumeda näuga tütarlaps, kes hädaste kahetsateiskümnene wõis olla. Naesterahwas oli riiete poolest väga uhkete ülesse ehitatud. Kõige kallima kullast walmistatud kuld ilu ehted ilustufiwad tema ümmargusi walgeid kassa. Kaela ümber kandis ta üht uhket rasket kuld rahadest walmistatud kaelakeed. Mindade kohast musta sammetist kleidi küljest paistis üks ütlemata kena teemantiga ilustatud nõel igamehe filma, ja õrn, peaaegu läbi paistaw loor oli puhtast hõbedast walmistatud wibu noolega musta juukse külge pea peale kinni kinnitatud. Kogu tema nähtusest paistis midagi iseäraliku, wõimatunud, ligi tõmbawliku wälja. Zgamees tundis väga selgeste, et tütarlapse kogu olekus see kõige õrnem puhtus oma peene waimu haridusega ühendatud seisis.

Kesköö aeg oli juba möödas ja rööm ja diskamine juba kõige kõrgema pulga peale tõus-

nud. Mõned wõerastest, kes seda marja mahla wäga liiaste oliwad pruukinud, oliwad laudade all purjus maas ja norisesiwad kõigest jõuust üsna üheteise wõidu. Rahwa toores kombe, mis kolmekümne aastane sõda neile omaseks oli harjutanud, ei nähtud siiski just mitte nii wäga tähtjas olewad, et pulma isa sest suuremad oleks tähele pannud. Kui aga pruut peigmehe sala märgi peale ülesse tõusis ja temaga teise kõrwalise kambri astus, kus üks teenija naesterahwas temale ühe kalli sammeti mantli üle õlade seadis, astus wana meister Grohman noore paari ette ja ütles:

„Koh armsad lapsed, olgu nüüd armas taewane Isa ise teitega. Teite pulma-wara kasti olen ma juba tunni aja eest ära saanud. Minu mõlemad sellid Horneg ja Westmann sõidawad koorma kaasas pitka piikidega ja sulane Joachim on puki peal kutsariks. Rootuse järele saate kõik kodu jälle ilusti eest leidma, sest wiimasel ajal 'pole jo nüüd kaua enam midagi iseäraliku paha kuulda olnud.“

„Oh isa, kui meite tee aga mitte sest floostri waremest mööda ei läheks,“ tegi tütar kartliku healega juttu, „seda üksi kardan ma wäga.“

„Mariia, sul ei ole mingisuguse asja pärast tarwis kartlik olla, kas mina ei ole mitte sinu juures?“ hüüdis noormees wiina ja armastusest kihutud, hüilgwail silmil. „Sa tead

jo wäga heaste, et mul paar tubli rusikaid ja ka üks tubli mõel ligi on!"

"See on küll tõsi," andis Mariia wastuseks, kus juures ta mustad filmad mõne filmapilgu aega uhkuse hiilgusega noore meistri otsa nähti waatawad. „Aga siiski kardan ma, sest tee on pikk, ja öö on pime, kui keegi aga meite kallale ei tule? Käägitakse jo nii hirmus wäga palju sest imelikust Romaano Sitsiliaani'st, kes igal pool pidada olema ja tõega siiski weel kufagil pole näha olnud. Ma saaks küll weel hea meelega ka selle wiimase öö siin oma wänemate majas mööda saatma, kui ma mitte eneste metsalise sarnalisi pulma wõeraid niusamuti ei kardaks, kui üht tõsist rööwli seltskonda."

"See kõla sest Romaano Sitsiliaani'st ei ole muud midagi kui üks kenaste wälja arwatud ennemuistne jut," rääkis noor meister sellepeale jälle edasi. „Sellega hirmutakse aga ükski wanu naesi ja lapsi, meie aga mehed ei usu seda mitte. Marri sõnum! Üht rööwelt, keda weel ükski inimene ei ole näinud, ei kardeta ka mitte. Edasi, Mariia, edasi, weil ei ole siin midagi enam tegemist!" lühas ta weel naerata-des juure. „Meie oleme noor abielu paar, kes ise enda elumajas peab elama!"

"Tõeste, Konrad, Sa oled ja jäed ikka jeks wanaks kangekaelsjeks ja oma õigust punnijaks raudpeaks!" torises meister Grohman. „Koo

noh, 'pole wiga, küll Mariia Sind õpetab. — Et minge siis Jumala nimega! Sõ on küll pime, aga tõlla akna peal on tule latorn põle-
mas. Kutake, et enne minema saate, kui wõe-
rad aru saavad, et sööma laua juurest olete
ära läinud!" —

Sel filmapilgul kõlas wali rõõmu õiska-
mine pulma tuast nende kõrwu. Konrad hakkas
Mariia käest kinni ja talutas teda kõögist läbi
ette kotta. Ükse ees seisis noorderahwa sõidu
waner, mis üleüldse kinni oli katetud, neid
peale wõtmas juba walmis. Noormees tõstis
naesterahwa tõlda, istus ise kõrwa ja käskis
kutsarit ruttu edasi ajada. Mõne wähema fil-
mapilgu pärast oli tõld juba pimedusesse ära-
kadunud.

Brundi isa astus sellepeale pulma tuppa
jälle tagasi. Tema kartus, et noore rahwa äki-
line kadumine pulma tuast wõerastele juba aru
saadaw oleks pidand olema ja et ehk juba mõ-
nelgi nõuu saaks olema neid taga minna kihu-
tama, kadus filmapilk, kui ta pulmaliste hullas
üht wõerast, tugewa kontidega, kulunud mun-
driga soldatid filmas, kelle ümber kõik pulma
wõerad endid oliwad ringi kokku kogunud, ja
kes paremas käes üht wiinaga täidetud peekert
ja pahemas üht tubli reisukeppi hoides, wõeras-
tele oma sõjajuhtumisi jutustas. Üksi siis jättis
ta pisut oma uhkustawat kõnet mõneks filma-
pilgu ajaks seisatama, kui ta jõi, wõi peekert

jälle uueste täis lastis täita, ja ise seal juures siis oma kõne pidamises kaunis toredaste oma reisufepiga keerutades edasi tagasi wehkes.

„Ja ühekorraga,“ hakkas ta jälle uueste oma juttu edasi puhuma, „nägin ma ennast ümberringi ligi tosinat oja raud riietega ehitatud mõra ratsameestest sisse olewad piiratud. Mehed keerutasivad endid enda kondiliste hooste selgas minu ümber, kui wälgu sarnatsed westi tiivad. Iga filmapilk wälkusiwad mo filme ees wõi pea kohtas pitkad mõegad. Aga — uskuge mo herrad, wõi mitte, mina olen siiski ses suures lahengis wõitjaks jäenud. Esimese lasin ma kohe oma pitka püssiga hobuse seljast maha. Teise mehe hobusele ajasin ma püssi- tiku rindu. Hobune kargas waluga püsti, kulus siis maha, kus juures ratsutaja oma kaela murdis. Kolmandama pistsin ma niisamuti maha ja see kõik sündis nii ruttu ja kiireste, kui ei oleks ma filmapilgu aja sees midagi teinud. Kui nüüd teised seda nägiwad, andsid n'ad enda hobustele kannuksid ja kihutasiwad kus pagan. Rahju, et mul hobust ligi ei ol- nud, tõega, ükski nendest ei oleks eluga koju mamma juure tagasi saanud!“

„Olge head, istuge ometi ka lauda!“ ma- nitses nüüd sellepeale majaperemees lahke hea- lega. „Peate wististe kuskilt kaugelt siia tul- nud olema, wõi on Teil ehk weel pitk tee ees äraäia?“

„Üks niisama tõsi, kui teine!“ vastas soldat, kus juures ta siis sellepeale ruttu oma uneste täis täidetud wiina peekri tühjaks tühjendas ja jooma riista siis jälle oma laia käega laua peale tagasi surus. „Mina teenisin kuulsa Wallenstein'i all ja oleksin nüüd juba ammugi ohwitser olnud, kui mo kooli tarkus just mitte nii väga waewaline ei oleks olnud. — Nüüd aga olen mina — sest et rahu parajal ajal on kätte tulnud — teekäigu peal oma sündimise paiga poole, mis üks väike külake Slesia ja Austria raja peal on. Olen juba sõjamehe ammetist kurguni täis ja tahan seepärast ennem kodumail mõnda pisukest kauplemise ammetid peale hakata. Loodan sealt weel üht ehk teist sugulast eest leida. Tõhin ma ehk Teie mõnusa wiinast enesele weel ühe peekre täie paluda?“

„Kui Teie üks seesugune wägew sõjamees olete, siis mõiksite Teie kül ka siin selle väikese maa kohale midagi head kasuks teha,“ arwas majaperemees, kus juures ta ise ühtlasi uue täie pudelil forgi pealt ära wõttis ja siis seda wa' kallist saramad märjusest soldati peekrisse lastis woolata.

„Mis peale läheb?“ hüüdis soldat hiilgawail silmil. „Mina ei karda ka, kui peaks just tarwis olema, mitte wana paganat ennast!“

„Kui just midagi suuremad ei ole,“ arwas üks mõeraste hulgast, „wana paganaga saaks ka häda ajal üks meitesugunegi niisamuti walmis.“

„Mis, arwate Teie mind siis seega pilgata?“ kärengatas soldat walju healega.

„Noh, olgu siis lühidelt!“ andis majapere-meies sellepeale soldatile wastuseks, „et kuulge üht juttu ja arwage sest siis ise mis Te tahte. Sest wõib arwata kuud 8 tagasi olla, kui üks meite linna jõukas ammeti meies, halja hõbe taalritega koormatud, mis t'ale kauema aja peale mureta elu pakkusiwad, ligema linnakesesse laadale sõitis. Tema aga ei ole nimetatud laadale mitte jõundnud ja on sest saadik kui tina tuhka kadund. Sest ei oleks ka weel mitte nii wäga tähelepanewliku olema, aga seesugust asja on nüüd lühikese aja sees kaunis tihti ka mitme muu teisega ette juhtunud. Üks rikas lojuste kaupleja ja ligema maa koha küla wanema poeg, kes meite linnast kalewid tahtis tulla ostma, ei pea ka weel täna pääwani süia jõundnud olema. Smelikul wiisil on nende tee, mis need kadund õnnetumad on ette wõtnud, ennast ühe nõnda nimetatud kloostri waremetest mööda wiinud, ühe wana munga-kloostri järele jäenud aherwartest, kus sees weel mõned kaunis korras olewad wõlwi teed ja kambrikesed pidada leida olema. Sellinatjel ööl, mil küla wanema poeg, meite politsei kuulamise peale enda külast ärakadus, tahtsivad teekäiad üht hädalist kisa ja kinnumist kloostri waremetes kuulnud olla. Pääw pärast seda wõttis meite kogu politsei komando teekäiku waremetesse ette, et seda läbi nuuskida.

Neid oli ülepea kümme meest, ja olivad enne weel ühe ankru täie wiinaga, mis pürjeli-kild neile omalt poolt oli lasnud anda, üht metslikku sarnast wiha ja julgust sisse joonud; kes siis hulga kofku jooksnud linna rahwa filme ees wandudes ja sajatades pitka pimedada wõlwa teesi mööda edasi tungisiwad, — aga täna pääwani ei ole neist weel sealt mitte ükski tagasi tulnud!”

Soldat seda kuuldes silis järelemõteldes oma karmi punast habet. Tema kuiwetand, tõmmuka näu peal paistis n'agu tige põlastaw naeru joon olewad. Wiimaks aga hakkas ta täie suuga waljuste naerma ja põrutas siis sellepeale oma kaisasarnatse kepiga wastu põrandat ja hüüdis:

„Elawad siis teite linnas üsna tõlplased? Miks ei saanud siis mitte see asi kohe eemale suurema kohtusse teadaantud? Miks ei ole siis mitte wäge süa kutsutud, wared täieste maa tassa ärähäawitatud ja see kogu rööwli seltskond wangi wõetud ja ära hukatud?“

„Jah, Teil on hea rääkida!“ ütles sellepeale jälle üks teine wõeraste seast, „n'agu lähels see kõik nii kergeste! Muidugi teada on meite auuwäärt porimeister seda kogu juhtumist riigiwalitsusele teada annud, aga eks neil ole seal palju tarwilikumaid asju toimetada, kui meite asju, nõnda et ka kõega weel süamaale sest midagi kuulda ega näha 'pole olnud. Muidugi

teada, peame ootama. Ehk kaub see salaseltskond, kui ajad pääwad rahulisemaks jääwad, iseenesestki ära." —

Seesugune jutustamine nähti üht imelikku olekut üle kogu wõeraste olemad wälja laotanud. Diskamised ja peekrite kõlinald oliwad ärawaikind ja kõik oliwad piinliku waifusele maad annud. Ei tea kas oli weel ühtki meest auuwäärt meistrite seas leida, üks kõik, kas noorde wõi wanadest, kes mitte raske südamega ei oleks järele mõtelnud, kui wähe ühe inimese elu selfugusel rahutumal ajal maksis.

Soldatiga aga ei olnud selle jutustamisega midagi iseäraliku muutust sündinud. Ta oli oma istme pealt püsti tõusnud ja, hooletumal kombel oma kapi naale toetades, wastas ta pisut põlastawal naeratusele:

"Hea küll! Ma tahan ise senna waremetesse minna ja neid saladusi, mis seal warjul seisawad, ligemalt järele uurida."

Wõerad waatasiwad uskmata naeratamisega üheteise filmi ja wangutasiwad päid.

"Ja, ja, mina ise tahan just senna alla minna, ja annan Teile ka sellepeale ühe tõe kinnituse pandiks, küll mina nende kelmidega seal sees üksi walmis saan."

"Ei, Teile senna üksi küll ei lähe!" hüüdiswad pulma wõerad ühest suust.

"Jah, nii tõeste kui mo nimi Hanibal Tapfer on!" hüüdis imelik mees põrutawail

filmil, kus juures ta ise jälle uueste oma krepiga vastu pörandat tagus: „Tulgu fogu pörgu mo kaela peale, kui ma seda mitte ei peaks tegema. Mis peale weame kihla?“

„Kui Teie üheks terweks ööks otsaks senna waremetesse jäete ja tunnistuseks, et Teie seal sees olete olnud, ühe kiwi keskmise rist-wõlwiist ligi toote, maksame meie Teile 100 kuld tükki,“ hüüdis pulma peremees.

„Sada kuld tükki!“ tungis Hanibal pulma peremehe jutu wahela, kes wõeraste nimel temaga kaup tegi. „Selle hinna eest jäen mina minu pärast kas terweks kuuks ajaks nende wana wõlwi alustesse ja taun lõik kiwid wõlwide küllest lahti. — Soo! Hea küll siis! Meite kaup on walmis. Ja mina teen filmapill minekut.“

„Ja siis juba täna ööse koha?“ küsisiwad mehed.

Et muidugi ilma öömajata olen!“ andis Hanibal wastuseks, „ei tea ma siis mitte miks-pärast ma siis ajaga weel wiivitama peaksin, enesele 100 kuld tükki teenides.“

„Aga ega Te siis ometi ennast ilma mingi-suguse mõega wõi tuleriistata senna hiire lõksu ei julge usaldada?“ küsis üks neist noorema meistritest kartlikult.

„Ei, seda küll just mitte. Minul on alati üks suur terawa otjaga tupe nuga kaasas,“ wastas soldat, „see on ka mind juba mitmest hädast wälja aitanud!“

Sellepeale pistis ta käe kuue tasku ja tõmbas sealt ühe kofku surutud sõjariista nähtawale. Üks kerge näpu wajutus ühe sala wedro peale ja peenikene kabe teraga mõet hiilgas tule walgusel kõige filmi ees, kelle hele walgus enesest jälle teist tumedad läiged tagasi saatis.

„Tõeste, üks kallis sõjariist,“ arwas endine rääkija endise heale mõnuga, „mis tema kandjale iga häda sees julgust kosutab.“

„Koh,“ ütles üks teine n'agu pool pilgates jutu wahela: „w'a meisteri Romaano Sitfiliaani põue oda pea ka just mitte palju pahem olema.“

Sõlge siis mulle ometi, kuidas see lugu siis selle Romaano Sitfiliaani põue odaga on?“ küsis soldat uudishimulikult, mispeale ta siis jälle oma nua kofku wajutas ja kuue tasku tagasi pistis. „On siis ehk juba mõni neist kelmidest kellegile tuntaw?“

Ei seda küll just mitte,“ andis pruudi isa sellepeale wastuseks. „Alga hilja aja eest leiti waremete ligidalt tee pealt, mis just otse müüride wahela wiib, üks kõrbe peaga wesiteraw põue oda. Teras riista teise poole külle peale oli wana Rooma kirjawiihi pookstawitega nimi „Romaano Sitfiliaani“ sisse lõigatud. Meie aga oleme seda põue oda filmapill kohtusse saatnud, et arwata oli, et mõni rööwlistest seda wiist oli ärafantanud.“

„Oh see nimi wõis jo ka niisama heaste tema walmistaja meistri jagu olla, ja teda ehk koguni mõni auuwäärt oma linna kodanik ära-kaudata, kes endal hädaste tarwis nägi olemad seesugusel rahutumal ajal üht seesugust sõjariista kaafas kanda. Sellest nüüd aga midagi enam sügawamine arutada ei ole meil praegu mitte enam aega. Andke mulle ennem üks tule latorn ja siis läki teele!”

Kõik ruttasiwad nüüd soldati soowi korda saatma. Mõned wõerastest, kellel weel tarwine aru oli pähe jäenud, pidasiwad eneste kes-kes nõuu, imeliku julge mehele nii kaugele kui wõimalik tee juhiks ligi minna. Soldat aga ise seisus juba ukse ees. Paremas käes hoidis ta kõwaste oma leppi kusa pahemas tule latorn oli ja ise julgeste ja ilma mingisuguse wähe-kaartuseta wäljas olewa öö pimedusesse wahtis.

„Pahemat kät ulitsat mööda ülesse ja siis lossi maanteed sisse keerata, mis otse linna wä-rawa juure wälja wiib!” õpetas juhatades teda üks neist nooremate inimestest. „Andke tule latorn minu kätte, ma tahan teid saatma tulla!”

„Kaske jäeda peale!” ütles Hanibal naera- tades julge mehe wastu. „Mitabki jo suu sõna juhatusest küllalte. On juba korra nõnda sea- tud, et mina just üksipäini seda imeliku juhtumist pean korda saatma!”

Wait olles sammusiwad mehed läbi wähe- se ulitsate, mis linna wärawa juure wiis, edasi.

Nende kerge sammude kahin rauges jälle pea-
aegu pimedada öö vaikusesse ära.

Wali külm tuul puhus nende ümber ja
mustad pilwed kihutatiwad taewa all edasi, iga
filmapiilk poolikud kuu sirpe oma musta kattedega
finni kattes, mis aga sellegipärast ifka oma
nägu läbi musta warju kogude tahtis rõhuda.

Müüd oliwad n'ad linna wärawast wälja
jõudnud. Mõlemil pool maanteed nähti rohe-
lised wilja põllud endid wälja laotawad. Ge-
malt kaugelt tüki maa pealt tõusiwad ühe kau-
nis pikkale weniva männi metsa mustad warju
kogud pool tuhmit nende filme ette nähtawale.
N'agu kitsas, walge pael pööras liiwane maan-
tee-rada ennast kord siin kord seal üle wähema
küngaste ja sügawa kuristikude wahelt oma mää-
ratud sihil edasi. Ühest kõrkjastest ümberringi
sisse piiratud järwekesest, mis teine pool teed
pahemat kät seisis, oli ka wahete wahel üht
madalad kaunis pikkaldast öökulli soigumist
kuulda. Pea siin pea seal praksus mõni ära
kuivanud niinepuu oksake, kelle hädast puhkest
lahtilõõnud lehe pungad kewadesse torni tuuldest
maha oliwad saanud raputatud, teekäijate jalge
all. Wiimaks aga lahutatiwad pilwed endid
hommiku poolt küljest pisut laiemale ja seal
tõusis kuu oma täie auu sees sinise taewa lau-
tusesse ülesse. Ühtlasi kerkisid ka ühed Ka-
lewi sarnatsed näutumad müüri-rusud tumeda,
pool pimedada musta pilwe tagant nähtawale.

Määratumad kalju kobarad, lopsaga rohuga ka-
tetud, näitasivad eneste tuulde ja tormidest ära-
hääwitud risusje üheteise peale kokku langenud
rühke hunnikuid, kelle pragude wahelt waewa-
lised puuwõsjud ja ohakad endale wiletsat rammu
püüdsiwad imeda. Kest müüri rususi nähti üht
wana Nooma wiisi ehituse moodi tehtud pool
langemisele wajunud torni, waimu sarnatselt
eemale paistwad ja kõrge ümmarguste müüri
akente kohast mändasi endid n'agu rahutumaid
tondi kujusi kummardawad. Müüd oliwad n'ad
juba tee aru peal, mis maanteeft kõrwale pöö-
ras ja poolringis otse waremete juure wiis.
Mida ligemale n'ad waremetele jõudsiwad, seda
enam kadus endiste nii suureste kiitleja meeste
julgus ifka vähemaks. N'ad hoidsiwad endid
kõik kartlikult üheteise ligi ja just otse need,
kes esite kõige waljumine enda julgust oliwad
kiitnud, ei wõinud ennast siis enam kudagi
moodi talitseda, kui Hanibal äkiste ühe lühikese
sõna aga walju healega hüüdis: „Soo, müüd
m'e oleme enda eesmärgil. Ja seepärast siis
edasi müüd!“ ja siis ise sellepeale kardetawa tee
aru peale astus.

Beagi seisfis ta kloostri maha langenud wä-
rawa suus ja lõi sealt weel korraks filmad ta-
gasi. Tema saadikud aga oliwad juba wahel
ajal jälle linna poole tagasi pöörnud. Ta nägi
kuida praegu weel nende wiimane must kogu
puude warju ära kadus, mis maantee kahel

pool kõrvas rohkestes kasvasiwad. „Do, t'e w'a naesed, niisugused!“ ümises ta iseeneses. „Kui niisugused argpüksid üht naht hiirt enda pea kohas wuhistama nääksiwad, ma arwan n'ad jookseksiwad filmapilt kus seda ja teist. Tõeste, kui seda just mitte ise filmaga ei nääks, ei usuks wist keegi, missuguseid jänesepüksa ka meite armas Sumal siin ilmas elada lasseb.“

Nende sõnadega oli ta läbi wärawa wana kloostri õue astunud ja lastis nüüd seal omad filmad üle wana kõdunud müüri humnikute käära. Wiirastuse sarnatselt langes tema tule walguis latornist üle wana halli kiwi küngaste süia ja tänna. Laialist filedat kiwi põrandad mööda edasi astudes, kõlasiwad tema sammud t'ale jälle wastu tagasi, kelle pragude wahel ja rusu humnikude peal kõrge lopsakas rohi ja ohakad kaswasiwad. Korraga oli ligema tornist, mis kui üks suur ilma peata Kalewi kogu ülewelt tema peale waatas, ühe öökulli koledat huilgamist kuulda. Pea aga langes ta film ühe wärawa sarnatse suure augu peale, mis määratuma kiwi lasu sissepoole ruumidesse nähti wiivad. Ta wahtis t'ale eemalt n'agu lahtine haud wastu. Koostetand raud uks, mis tugewa hingede peal õetsus, seisis pärani lahti. Ilma, et kuu oleks järele mõtelnud, astus ta sisse ja nüüd nägi ta, et ta ühe suure, pitka maa aluse wõlwo tee peal oli. Weel aga mõned kõdunend kiwi postid, mis üht jagu lage ülewel hoidsiwad, oliwad

nähtawal, enam jägu aga oliwad prügi ja mulla sees põigiti tema jalge ees maas. Läbi lungi aukude näis t'ale ka öö pimedat taewast wastu paistwad. Paremäl ja pahemäl poolel külges nähti endiseid tubasid lahtiselt wastu wahtiwad, mis kõik üleüldse jala kõrguselt kiwiprügiga kaetud oliwad. Siin ja seal rippusiwad seinte külges katti kistud tapeetide räbalad, kellega tuule õhk mängis, wõi waatas mõni wana püha pildi kuuju prügi hunniku sees tema otja. Waheajal aga läks ta ise ikka ühtepuhku oma teed mööda edasi ja jõudis mõne minuti pärast ühe risttee peale wälja. Paremät kät tuli üks pitk, weel kauniste kindel koda nähtawale, kus ta ilma mingisuguse wähema kartuseta sisse astus. Kõja teine pool otjas leidis ta ühe ärapihastanud ukse, mis niikohe tema tugewa käe wajutuse peale lahti läks. Siin nägi ta ennast nüüd ühes pisukeses kabeti moodi tuakeses olewad. Üks ümber lükatud altar, üks palwe pind ja ühe risti löödud Snnistegija kuuju ärapurustatud killud tunnistasiwad, et seesinane tuba wana naste kirik oli olnud. Uudise himulikult tõstis ta latorni ülesse ja walgustas selle tumeda tule walgusega mööda seinu süia ja senna. Aga seal langes äkiste tema käsi maha ja u'agu naelatud feisiwad tema jalad pöranda külles kinni. Gemalt pimedast, kõige kaugema nurga müüri angust, wahtis üks kahwatu, aga musta fasis juuste ja pakju habemega, meesterahwa nägu t'ale wastu.

See kogu nähtus oli nii äkiste ja nii ilma ettevalmistamata jenna tema filma ette juhtunud, et isegi üks mees n'agu tema, kes juba nii mitmesuguse hirmsa asjadega harjunud sõjamees oli, mitte üht wäikist ehmatuse kisa ei oleks jõudnud tagasi hoida. Kuju nägu nägi tõsine, peaaegu kaunis uhke kombega olewad ja füiski oli n'agu oleks üks salakawal naeru joon ennast pool lahti olewa suu ümber warjul hoidnud. Tema filmad wahtisiwad koleda waatega wõera mehe otja ja kõrge otjaesise peal oliwad sügawad krõmpjud nähtawal, mis wist mõnesuguse seestpidise sala wihast jenna nähtawale oliwad aetud.

Pitt must mantel nähti kuuju tugewa kaela juurest kunni maani maha rippuwad, kestpaigast tõstis üks kena walge käsi seda koledat preestri mantelt eest poolt wõllis koos hoides poolest saadik ülesse.

Weel ilka waatas soldat üksi filmi n'agu nõiduse wäl, salakoopa hirmsa kuuju peale. Oli tema meelest wäga wõeras ja imelik, et kuuju liikumata ühe paiga peal seisis ja mitte kordagi enese filmi ei pilgutanud.

„Kes Sa oled? Mis Sa teed siin? Kuidas oled Sina siia tulnud?“ hüüdis Hanibal müristawa healega, kus juures ta ise t'ale ühe sammuga maad ligemale astus ja ennast oma reisufepiga ühe iseäranis kohutawa seisuse joonetele seadis.

Aga ka sellepeale ei tulnud mingisugust vastust. Kuju jäi liikumata wana paiga peale seisma. Tema suu hirwitas ikka wana wiisi ja filmad näitasiwad oma endist kurja waadet nii kui ennegi edasi.

„Ah, Sina oledki siis see Romaano Sitsi-
liaani, see suur maantee rööwel, kelu ja kurja-
tegija? Anna mulle vastust sellepeale! wõi
muidu ajan ma sulle oma noa kereesse!“

Ikka weel ei tulnud mingisugust vastust. Kuju jäi liikumata ühe paiga peale seisma. Soldati enese heal kõlas tühjas ruumis kaunis koledaste tagasi. Wälgu kiirusega oli ta oma noa taskust wälja tõmbanud ja tormas nüüd raste sajatamisega kuju kallale. See aga ei liigutanud ennast siiski weel mitte paigast. Aga üks samm temast eemal, jäi Hanibal äkiste kui post seisma ja hakkas täie suuga waljuste naerma.

„Narr, kes ma olen,“ ümises ta iseeneses, „et ma ühe pildi kuju ees nõnda olen äraehma-
tand. Tõeste, ma ei ja enam iseenesestki aru. Tõega, oleks see mul wõimalik olema, ma wi-
rutaksin enesele wiha pärast seesuguse narri tüki üle oma nõdrusest, wastu wahtimist. Aga mis pilt see siis ise ometi diete peaks olema?“

Ta tõstis latorni ülesse ja laskis tule wal-
gust selgeste ja heledaste üle maalitud näu len-
nata. „Näe, kuidas ta kole waenlane inimese
otša wõib wahtida,“ ütles ta iseeneses, kuju

selgemalt tunnistades. „Nagu tahaks ta tõega igaihe südamesse waadata, ja ei ole siiski ometi midagi muud kui üks paljas pildi kuju. Kes seda küll maalinud on, peab tõega wist ise wana pagan olnud olema. Misjugune nina, misjugune lõug!... Kui wäga selgeste see kõik mitte tehtud ei ole! Tõega, peab arwama, et ta iga filmapilk suu lahti teeb ja rääkima hakkab. Aga ometi kõige selle juures ei ole ta muud midagi kui üks pildi kuju, ja kui ma mõni paar korda risti ja põigiti oma noaga läbi selle riide tüki tõmbaksin, ei saaks ta küll wist enam ilmaski kedagi hirmutama. Uih, kui see selle Romaano Sitsiliaani kuju oleks, tõega, siis ei tahaks ma teda ennast küll mitte enam elusalt näha saada. — Noh, olgu sest siis nüüd tänaseks küllalte!“ tegi ta oma jutuga lõpetust, mispeale ta siis oma latorni altari trepi peale pani ja sellepeale siis palwe pingi seina ääre lükkas ja seal juures iseeneses ümises: „Hone on jo ka weel üks pääw. Hone wõime meie jo enda toimetamist jälle edasi toimetada, sest täna olen ma juba wäsiind ja seestnane tuba on weel see ainumas, kus weel wähedagi puhata wõib. Ka wõib see üks seestpidi kinni pandud saada, mis ühe seesuguse koleda rööwli augu kohta weel ikka kauris tulufaks ja kaurilikuks tuleb arwata.“

Peaaegu wastu meelt pööras ta oma filmad pildi peale jälle tagasi ja raputas naeratades pead. „Siiski on see ometi nii wäga imelik

mo meelest," ümises ta iseeneses, „et ma ikka arvama pean, kui waataks siin keegi weel minu peale!... Ja ometi ei ole see muud kui üks pilt! Ja weel pealegi, üks wäga kunstlikult maalitud pilt, aga ükspuhas.... üks pilt on ja jäeb ikka pildiks!“

Nüüd pani ta latorni palwe pingi kõrwa maha, sirutas siis ennast nii pilt kui ta oli firewile, seadis oma pea nii heaste kui ta seda wõis, pingi najale ja kepi nõnda enese kõrwa, et see t'al iga wäheha kahina peale käe pärast oli.

Ta katsus oma filmi kinni pigistada, aga oli see nüüd ta waimu nõrkus, wõi oli sel pildil tõeste imeline nõiduse wägi, ta filmad pöörsiwad ikka jälle uueste selle imeliku pildi poole, mis pool ümmargusest kiwi aknast sisse paistwa kuu walguse läbi weel koledamalt ta filmi paistis, kui enne latorni walgusel.

„Kui üks waim, kel ta tõeste luu ja liha oleks, mo peale naerataks, ei hirmutaks see tõeste mind mitte nõnda, kui praegu see ära-neetud pilt,“ ümises Hanibal iseeneses ja pööras seda üteldes oma teise külle pildi poole.

Aga süiski ei saanud ta filmad mitte rahu. Üks imelil wägi kiskus tema filmad ikka jälle pildi poole tagasi, kelle peale kuu walgus nüüd juba jälle palju suuremal mõedul paistis, kui enne ja seeläbi pildi nagu jälle teiseks muutis. Wana soldatil oli juba, nõnda ütelda, jänese nahk põues.

„Selle pildi sees peab tõeste wana kuri wist ise eluaset!“ hüüdis ta waljuste, kargas püsti ja astus otse pildi wastu wana ärakõdenenud altari aseme peale. Sealst filmitles ta niiüd seda imeliku pilti üksifilmi, umbes arwata ligi pool tundi järel uuriwa waatega. Ta tahtis teada saada, kas see pilt ennast tõeste pidi liigutama.

Ka selle katsega eksitas ta ennast. Mida kauemini ta seda imeliku pilti tunnistas, seda selgemaks sai t'al pildi olek. Ta kartus kaswis ikka enam ja enam, sest pildi filmad säreawad t'ale ahwardawalt wastu ja mokad näitawad, kui osatlewa naeruga iga filmapill temalt küsida tahtwad: mis ta siin luurab, miks pärast ta diete süia on tulnud ja kas ta mõtleb ennast siit ka weel terve nahaga ärapeasema.

Seal kolas korraga kaugele tume torni-kella heal tema kõrwu. Kell oli just laks ja mõne tunni pärast pidi juba hommiku kätte jõudma.

Meite soldati südamesse kaswis aeg ajalt üks hirmus wiha. „Mis Sa ometi mõtled enesest, Sa äraneetud põrgu wari?“ põrutas ta tugewa häälega oma keppi õhus keerutades ja pildi poole tormades. „Arwad Sa ehk, et ma Sind kardan?“ Ja nende sõnadega andis ta oma keppiga pildile ühe hea tugewa hoobi; süiski ei läinud pilt seesuguse ränga hoobist mitte katki, waid aga tume pleki heal kolas ainult tema kõrwu. Weel paar korda langes ta kepp tuge-

waid hoopaa andes nimetatud pildi peale, siis sündis jälle midagi, mis teda uueste kartma ja wärisema pani.

Pitkameesi kui ühest sala-wäest tõmmatud liikus pilt paigast ja wajus pöranda alla, ühte wõlwitud ruumi. Wana julge soldat waatas oma latorni tulega seda ruumi ja nägi seal üht kiwi treppi alla käimise tarwis enesele wastu paistwad. Ta ei mõtelnd seal juures mitte kaua, waid läks treppi mööda alla.

„Ahha!“ hüüdis ta rõõmsa healega, kui ta juba alla oli jõudnud ja oma latorni tulega pimedat wõlwi alust walgustanud. „Selle pildiga oli üks kena wigur mängitud! Nüüd aga katsume ka pisut inimesi hirmutada, küll need saawad niisama minu jämeda kapi ees tuikuma, n'agu see pilt seda juba tegi. Dotke, t'e kelmid! Teie peate näha saama, et Hanibal teie kelmistükkidest juba aru on saanud!“

Doma kappi kui piiki käes hoides, tormas Hanibal maa aluse keldris edasi. Rammataw õhk läks ikka lord korralt paksemaks, nõnda et juba hinge tahtis kiinni panna ja tule ära kustutas. Aga ikka tormas ta edasi. Wõlwi alune näitas kaunis korratumalt peetud, ehk hoopis maha jäetud olema, sest sisse langenud prügi hunnikud matsiwad sagedaste tema tee nii kiinni, et aga weel waewalt wõis läbi pugeda. Kui t'al wõimalik oleks olnud oma küünalt uueste põlema süüdata, oleks ta seda keldert ehk wõlwi-

alust paremine wõinud järele maadata, aga see-
ford pidi ta kül tundmise wõimul koopas tor-
mamise otša ootama.

Ta mõtles praegu selle peale, kuidas tema
tee teda jälle üksford sest maa=aluse koopast wälja
wiiks; kui ta parajaste seda wiisi alles mõtles,
nägi ta korraga eemalt üht pisukest tulekuma,
mis aga filmapill jälle ärakadus, aga ometi
jälle mõne filmapilgu pärast nähtawale tuli ja
pitkameisi ikka suuremaks läks. Kiire sammudega
tõttas ta nüüd senna poole edasi ja mõne mi-
nuti pärast oli ta ühe arwa madala ukse ees,
kelle laudade wahelt tulekuma oli wälja paistnud.

Ta pigistas pahema filma kinni ja seadis
parema kitsa ukse prao kohta; aga mis ta seal
nägi, oli nii hirmus, et juuksed peas püsti tõu-
siwad ja kogu keha wärisema hakkas. See hir-
mus filmawaade, mis ta seal ruumis nägi, kas-
watas tema sees palju enam kartust kui ta seda
kõige hirmsama sõja lahingis oleks tundma saa-
nud õppida. Kõik oma jõudu kokku wõttes
püüdis ta ennast nõnda palju hoida, et mines-
tusesse ei langenud. Wiimaks sai ta ometi
oma hirmu ja kartuse üle wõimust. Ta sai
oma wapra meele jälle tagasi ja tegi mõttes
hirmsa waatuse wastu tulnša plaani walmis.

Teine peatük.

Teisel päeval oli linna rahwa seas ime rahutu olek liikumas. Nägiti, et noor paar olla sountumalt ära kadunud; ka kutsjar, kes neid sõitis, ka noorte rahwa kaasa kraami koorem kogu inimestega ei olla siia ajani weel mitte koju jõudnud. Sõidu wanker, kellega noor paar sõitsiwad, olla luha ääres mäe all ümber wisatud, aga hoostest ega muust kraamist ei olla seal mitte kõigewähemat märki leida olnud. Kuus inimest kadunud, sountumaks kadunud! See oli üks teadus, mis iga linnas elawad inimest kartaiega täitis. Et see hullaläinud soldati kaabakas, kes otse teed mõrtsuka seltsi hulka oli läinud, ka mitte enam nähtawale ei olnud tulnud, täadis igauks, aga et õnnetu noor abielu paar, kel kedagi waenlast ilmas wõind olla, kogu oma teendritega mõrtsukate kätte oli langenud, tegi igauhte rahutumaks. Mis pidi sest asjast ometi nii wiisi saama, kui ükski enam oma elu eest ei wõinud julge olla? Kas

pidi keski weel uulitsja peale julgema minna? Kas pidi keski weel seepeale wõima mõtelda, omale warandust korjata, kui seeläbi hõlpsal kombel salatapjate kätte wõis langeda! —

Kiisugused küsimised saiwad uulitsal kokku kogunud rahwa seltsidest läbi segamine küsitud. Wiimaks jõudsiwad n'ad ometi ühe otsuse teha. Wana Grohman, noore kadunud pruudi isa, nähti kahe noorema meistriga raadimaja poole minewad.

See oli selle aegse ehituste kohta õige tore ehitus, wana Nooma wiisil ehitatud; rohke kitsa kodade, wõlwitud kambrite ja kohtu=saalidega, kus pitkad lauad wana aegse nahk toolidega seisiwad. Keldrid oliwad wangidele pruugitawaks paikadeks seatud, kui ka neile, kes sel ajal weel wäga tundmata seaduste wastu riiu asjus effisiwad. Alumise korra peal oli porimeistri elukortel, kes ka ühtlasi maja ülewaatja ammetid ehk õigust omas käes pidas.

Meister Grohman ja tema mõlemad seltsimehed seisiwad raadimaja kajas tugewa tamme puust kohtu tua ukse ees ja lastsiwad ukse külges olewad wass haambert tugewaste wastu ust kulluda. Pimedada wõlwalusest kajasiwad haambri hoobid tumedalt jälle tagasi. Täi aega oliwad n'ad juba wastu ust põrutanud, kui wiimaks ometi üht naesterahwa healt küsima kuuldi:

„Kes seal on? Mis tahate Teie juba nii wara saada? Kes lubab Teid auusa linnatempli rahu niisuguse pörutamise läbi rikkuda?“

„Meie, kolm linna pürjeri, tahame herra porimeistri Kolarus'ega rääkida,“ wastas meister Grohman oma sügawa passi healega. „Asja põhjus, mis meil rääkida on, on meie linna rahust ja kindlast olekust rööwlite wastu ja — selle asjatüki pärast wõib ka linna tempel pisukest rahurikkumist ära kannatada!“

„Herra porimeister ei wõi sel filmapilgul kedagi inimest oma jutule wõtta. T'al on praegu nii hirmus jookswa tööbi, et ta suure walu pärast ühtegi sõna kuulda, weel vähem midagi nõuu anda ehk kuulda wõtta wõib.“

„Hale küll,“ wastas kalewi kuduja meister, „aga meie asi ei anna ennast mitte muuta. Ja kui ka porimeistri herra surma woodi peal haige oleks, meie peame temaga kokku saama, sest hirmus kolemaid asju on sündinud.“

Nende sõnade peale sai üks lahti tehtud. Pitt kuiwetanud naesterahwa kogu, pitka musta kalewist kleidiga, seisis meeste ees, kes sel filmapilgul üle ukseläwe ühte pisukeset kambri astusiwad.

„Dodake siin üks filmapill,“ ütles naesterahwas. „Ma tahan herrale enne Teie tulekust teadust anda!“

Ta läks kõrwa kambri ja — tuli paari minuti pärast jälle tagasi ööldes: „Herra ootab Teid. Kolmas kamber otsekohe edasi!“

Mehed läksivad esite ühte köögi sarnatse tuppä, seal oli üks wahelt lahti. Sealt astusivad n'ad ühte saali, mis pruuni kuld-täppi-dega tapeetide, pähkle puu mööblite ja palju kujudega oli ehitatud. Ühe punase willase wahetefiga oli saal, porimeistri elu- ehk nõnda ütelda, tema magamise tuast äralahutatud. Nimetatud mehed seisatasivad wahetefi juures pisut aega. Oli see nüüd kartus auustatud linna peamehete astudes, wõi salalik põlgatus, seda nõnda nimetatud „kõige pühamad“ palest palesse näha, keda palju linna inimesi näha kartusivad ja — kes keisri asemel igäühe linna inimesel see õiguse tegija oli.

Üks tume mehe heal wahetefi tagand, tegimeeste kartusele warsti lõpetust.

„Astuge sisse, mo herrad! Tulge aga julgeste ligemale ja öölge mis Teil südame peal on!“

Mehed astusivad sellepeale ühte wõlwitud pool pimedä kambri kelle akna katted alla olid lastud. Nende filmad seisivad ühe kirjafapi poole pöördud, mis alt kuni ülemise riiulini kohtu raamatuid ja muid kohtu paberid täis oli. Akna all seisis üks wanadlane kirjutuse laud, kelle kõrwas üks raamatute riiul seisis, kus peal lugemata hull palwe kirjasi, manus-kriptisi ja muid paberid seisivad. Üks raamatute kapi sea nahaga sisse poogitud raamatutega täidetud, seisis ka akna ligidal. Selle sees seisivad need kõige kindlamad hoof-kohtu ja muud üle-

mad seadused. Ehk kül ilm õues ilus, õht selge ja päike soojaste paistis, põles ometi suur tulelõke ahju laminas. Selle ääres istus pehme laia tooli peal üks kõhwetanud mehe wari, kelle pea walge rätikuga kinni oli seutud ja üht kated filmade ees kandis. Tal oli punane öökuub selgas ja suur willane tek üle põlwele laotatud. Oma pead näitas ta pool wägise piisti pidada wõimad.

„Olen väga haige, mo herrad!“ hakkas porimeister hädaldes rääkima. „Sirmus parandamata jookswa töbi mõllab mo soontes põrgu piinaga. Beate warsti, mo lapsed, üht teist minu asemele walitsema, sest mina kül wist mitte enam kaua teie hulgas ei saa olla!“

„Oh, porimeistri herra,“ hakkas Grohman troostliku healega rääkima, „ärge meid mitte kurwastage. Teie saate jälle paremaks. Märts ja April on need kõige imelikumad aasta-ajad, aga suwi parandab seda mis kewade kurja teeb jälle ära. Teie olete meie linna nii mitu korda oma terase waimu läbi neil hirmsail sõja aastatel hädast ärapeastnud, seepärast peame meie pürjerid oma tänu Teie wastu ülesnäitama. Ehk kül Teie täna hoopis haige olete, peame meie ometi oma häda pärast Teid wäewama, sest meie linnas ei ole häda ajal mitte teist Teie sarnast meest leida!“

Üks luust ja lihast läbi lõikaw häda kisa tungis haige porimeistri suust kuuldawale. Ta

liikmed näitasivad krambi kombel kofku kiskuma. Wärisewa kättega ringutades hüüdis ta hädaldates:

„Oh, see walu! see hirmus walu!... See teeb inimese üsna peast hulluks!“

Awitawa kättega kogusiwad mehed endid tema ümber. Meister Grohman tõstis mahakukkunud teki jälle üles ja laotas haige põlwele peale. Haige aga püüdis tema abi kartlikult äratõrjuda.

„Jätke järele, mo herra!“ hädaldas haige, „mo walu saab jälle warsti järeleandma. Mis Teil on südame peal? Mis asja poolest wõin ma Teile abiks olla? Kääkige ilma kartuseta!“

„Porimeistri herra!“ alustas Grohman juttu. „Teie teate seda juba wististe, et ma oma tütre pulma pidu, kes noore kalewikuduja meister Konrad Strehlau'ga laulatud sai, eile pidasin?“

„Tean, tean!“ tõendas haige. „Olete hästi walitanud, tõe poolest, meister Grohman, hea mehe oma tütrele walitanud. Meister Strehlau on üks tubli, karme ja ka jõukas mees, niisugune mees oskab ometi ka oma maja talitust korral pidada.“

„Aga seda enam teeb see mulle walu, kui ma just üht niisugust tubli meest peaksin ära kautama, porimeistri herra, ja pealegi ühes minu tütreaga; sest mul ei ole jo enam lapsi, kui see ainuke tütar, kes minu awitaja ja rõõmustaja mo wanaduse päiwil peab olema. Mõtlege pori-

meistri herra! noored rahvas sõitsivad just kess-öö ajal minu juurest ära, aga siia ajani ei ole n'ad weel mitte oma koju jõudnud, kuhu nooremehel süda iga filmapill igatses, sest nüüd wõis ta jo oma armast noort kaasa ka oma koju wiia, ja niisama on ka kaasa-wara wiia, kui ka kutsar kõik kadunud. Neil peab wististe üks hirmus õnnetus olema juhtunud!"

"Na seda olen ma juba kuulnud," wastas porimeister hädaldades, "oh — see on üks ära-rääkimata kole asi, et mina nüüd otse niisugusel ajal, oma haiguse pärast woodis pean olema. Ärge kurwastage, meister Grohman, weel mitte! — Wõib olla... oh ei mitte! Ma ei wõi teid tõeste mitte ei mingisuguse lootusega trööstida. Niisuguse rahutomal ajal wõib jo kõik wõimalik olla! Oh, et mina waene oma sandi terwise pärast siin umbses tuas pean istuma! Oh häda! See haigus turgib mind, kui tuhande tulise nõeltega! Ma waene ei tea mingisugust abi omas hädas! — Siiski tahan ma täna weel senati liikmed kokku kutsuda. Meie peame keisrile ühe häda kirja katsuma kirjutada. Ma tahan ende kardetawad olekud nii elawa sõnadega keisrile püüda teada anda, kui mo mõistus seks aga iiales ulatab, sest ma näen, et meie elu tõega ikka pääw pääwast kardetawamaks läheb!"

"Sest nõuust ei saa meile mitte mingisugust abi," ütles Grohman. "Mina aga ei saa seeläbi ometi mitte enam oma tütar ja wäimeest näha."

„Seda ei wõi meie praegu just weel mitte teada,“ wastas porimeister järele mõeldes. „Ega need kuus inimest siis ometi kõik wõi mitte äratapetud olla?“

„Meie teame seda juba ammu ajast, et kes juba kord kadunud on, see ka tõeste kadumaks jäeb,“ ütles üks Grohman'i seltsimeestest.

„Ja, porimeistri herra!“ ütles teine tema seltsiline, „meile peab selle wastu ometi midagi abi püütama saata. Ega kodanik peab enesele sõjariistad muretsema ja alati mõrtsukate järele luurama. Pealegi peawad wana lossi waremed sountumaks ära laudatud saama, nii et seda asetki enam tunda ei jäe. Aga kui sedawiisi mitte tehtud ei saa, saame meie kõik weel seda nägema, et meie linnas pärast mitte ühte inimestki mõrtsukatest tapmata ei jäe.“

„Oh!“ ägas haige, „see nõuu on küll pea antud, aga ei saa ometi mitte niipea wõimalik olema äratalitada. On see asi siis Teile nii selgeste teada, et rööwli selts just lossi müürides eluaset peab?“

„Ja, senna on palju inimest sisse tormanud waatama, aga ükski ei ole neist enam tagasi tulnud!“ wastas meister Grohman.

„Politsei soldatid, arwate Teile? Ka minagi olen selle asja kallal oma pead murdnud!“ kahjatses porimeister. „See ei ole mingil kombel kindel asi, et seal rööwliid aset peaksiwad. Kui mind sai linna peameheks walitatud, läksin ma

ühel pääwal wana lossi waremehesse ja otsifin ja nuuskifin seal kõik kõrwalised ukšed ja aknad üles. Kui inimesed ehk selle nõnda nimetatud nälja-kambri ukse on üles leidnud ja siis ettewaatmata kombel senna sisse tormanud, siis on seal ainult ühe ainja mehe surnu keha leida!"

Porimeister oli wiimased sõnad nõdra helega rääkinud, sest tema kõne kuuljatest käis nähtawal kombel üks hirmu wärin üle.

"Üheainja mehe surnu keha?" kordasivad meistrid, kui ühest suust, "aga... porimeistri herra, see on ka fiiski ikka ometi üks kole asi!"

"Ja.... seda olen ma juba tuhat korda öölnud," wastas haige. "Jah, kahju küll, ometi on see nõnda tõsi! Nälja-kambri ukse on wäljapoolt väga raske lahti teha, on ta aga kord lahti, siis seisab ta aga just wiis minutid lahti ja pärast seda nimetatud aega lööb ta ennast jälle iseenesest kinni, kes senna sisse läheb ja mitte enne wiit minutid wälja ei tule, on surma laps, sest siis on see inimene wangis ja peab armuta nälja surma surema!"

"Armuta nälga surema!" kordasivad mehed öla nukkifisi kehitates ja põlastawa filmawaatega rääkija peale waadates.

"Ma mõtlen, et meie kadund politsei soldatid ka sedasama surma on leidnud," rääkis haige edasi, "n'ad leidsivad õnnetuselks nimetatud nälja-kambri ukse, tormasivad sisse, ja sõidwad wiimaks nälja pärast ühte teist ära!"

Mehed waatasiwad üks-teise otsa, n'agu asja põhja sügawamalt järele uurides. Haige hakkas jälle tugewamini soiguma ja mässis ennast enam teki süsse. Iga pealtwaataja filmas oli haigel wäga rahutu olek, wist piinas politsei soldatite hirmus õnnetus tema südant. —

„Aga, porimeistri herra?“ ütles Grohman äkitselt, „kui Teie nende surma teadsite...“ —

„Oleks ma pidanud neid keelma lossi waremetsesse minemast, mõtlete Teie?“ tungis porimeister teise jutu wahele. „Ma oleksin ka seda teinud, oleks ma seda asja sel ajal teadnud. Ma ei tunnud nimetatud koobast mitte ennem, kui ma ühte munkadest kirjutatud ladina keele salmi, mis selle kloostri waremede üle kirjutatud on, seda nõnda nimetatud: «memoria syndica amus» leidsin ja seda järele mõtlema hakkasin. — Nädalate wiisi pidin ma enne nimetatud kirja juures tudeerima, kui ma temast selget otsust kätte sain. Ja siis on weel üks wana algus kiri, seal seisab kirjutatud, et ükski ärarahäawitaja läsi aja hamba külge ei tohi puutuda. Siis peab enne paawsti ja keisri käest seks luba saama küsitud, kui selle wana kloostri ehituse juures midagi ümberehitada ehk muuta tahetakse, sest see on üks wana Rooma wiisi ehitus, ja weel mõne saja aasta pärast tulewad müürisepad neid ime kõwaid müürisid waatama ja neist õpetust ja moodi wõtma uusi kirikuid ja kloost-
rid niisuguses plaanis ehitada!“

„Mis peame siis meie nüüd tegema?“ küsivad mehed.

„Sel filmapilgul mitte midagi!“ ägas Kolarus. „Minult võime meie aga seda asja üksi protokollis üles võtta, siis seda protokollis riigi kohtusse saata ja siis — peame ootama, mis meile sealts otsuseks tehakse. Ma tahan omalt poolt teha, mis ma võin, mo herrad! senati liikmed peavad sedamaid saama kokku kutsutud ja asjaga alustust tehtama. Mo mehe sõna selle peale, et weel täna saavad kaebtuse kirjad suurema kohtusse muretssetud.“

„See kõik aga ei saa siiski mitte midagi awitama,“ rääkis Grohman hädaldes edasi. „Esite saab see protokollis ülessewõetud, siis ära saadetud ja jälle wastuwõetud, selle aja peale on asja algus, nõnda ütelda, juba surnud, sest selle põhja peal saavad aastad mööda minema, enne kui asi järele kuulamisele tuleb.“

„Minu pärast võite Teie teha mis Teie ise tahate,“ wastas porimeister. „Mina ei saa Teid sellepoolest mitte mingil kombel kimbutama, kui Teie ise kangi ja haambritega kloostri müüride kallale lähete ja neid maaga ühetasa teete. Ka ei võta aga mina mitte seda asja oma peale wastata. See on jo väga võimalik, et ka juba kahelksa päewa pärast asja järele kuulatakse ja suuremad kohtu ammetnikud järele waatama tulewad. Seepärast annan ma Teile seda nõuu, weel kannatada, sest siis ei wõi kiski teda enam

ülesladuda, kui ta juba korra mahakistud on ja sest süüist ei saa meie siis mitte enam lahti, waid meile tuletatakse meele, et niisugused asjad keisri nõuu kogust lubatud saawad ja et meie enne niisuguses asjus peame sealt nõuu ja abi paluma."

"Jah, porimeistri herral on õigus!" vastas üks neist noordest meestest. "Mina jäen kül ennem kohtu luba ootama. Oma pea ja lubaga niisugust asja äratoimetada on kardetaw, ja kui porimeistri herra seda asja lubab wõimalikult ruttu äratalitada, siis mõtlen ma, wõime meie üsna rahule jäeda!"

"Oh Snnistegija!" ägas porimeister omas walus. "Mo liikmed walutawad nii hirmsaste, kui saaksiwad n'ad ühest ärakistud! Sa, Teie lapsed, kuulge mo sõna! Bialgi ei ole ma oma sõna murdnud! Olete Teie iialgi pahandust saanud, kui Teie minu õpetuse järele olete teinud?"

"Seda kül mitte, porimeistri herra!" wastasiwad mehed kui ühest suust.

"Koh, siis kuulge ka täna minu nõuu. Kannatame natukene aega, kül meie häda saab kuulnud ja meid aidatud, selle eest laske ainult mind muretseda."

Mehed jättsiwad jumalaga ja soowisiwad, et haige warsti pidi terweks saama. Kolarus aga jäi oma wana paiga peale istuma ja lastis oma wäsiind filmad kinni wajuda.

Kolmas peatük.

Selsamal pääwal saiwad linna kodanikud kuulda, et auustatud porimeister Kolarus olla sinati liikmed lastnud kokku kutsuda ja nendega linna häda pärast olla nõuu pidanud. Ka olla ülema walitsuse nõuukogule üks kiri walmistatud ja ärasaadetud saanud.

Üks jagu kodanikusi, kelle seas ka meister Grohman oli, ütlesiwad, et selle wiisiga sest asjast küll midagi wälja ei tule, waid n'ad ennemini ettewõtaksiwad kloostri müüriksi hoolega läbi otsida, ehk ime ehituse ilu peale waatamata, neid maha kiskuda lastma.

Wõis ehk umbes neli nädalid sest nõuu pidamise pääwast mööda läinud olla, kui ühel pääwal üks kena ohwitser hiilgawa riietes uhke hobuse selgas senna linna sõitis. Kohe esimese maja juures kiinni pidas ja maja peremehe käest küsis, kust kõige otsem tee raadimaja juure pidi wiima.

„Itka otsekohe edasi, auus herra!“ vastas peremees auupakkikult. „Esite minge turu peale, küll sealt siis ka raadimaja üles leiateg!“

Ohwitser tänas lahke juhatusse eest, istus hobuse selga ja sõitis juhatud teed mööda edasi. Kooli poisid, kes parajaste sel filmapilgul koolist tulivad, seda nähes jooksiwad kisa ja lärmi tehes, ratsa sõitja ohwitseri järelle.

Mõne filmapilgu pärast oli juba linna rahwa suus jut liikumas, et sõda saada uueste peale hakkama. Waenlase wägi olla juba teel ja pidada otse nende pisukese linnakeses kortelid pidama, mis läbi linn muidugi jälle palju hädapäiwi saada näha. „Aga küll meie porimeister saab selle eest kõige paremini muret pidama,“ kuuldi rahwast endid trööstiwad. „Tema on selle tarwis palju enam tarkust ja julgust kui ühegi muu teisel. Ja, ja! tema peale wõime meie julgeste endi lootust kinnitada.“

Wõeras ratsamees pidas oma hobuse raadimaja ukse ees kinni. Kooli poisid oliwad t'ale tema küsimise peale porimeistri tua akna kätte juhatanud. Ka oliwad mõned terasemad poisikesed juba Kolarus'ele ruttanud teadaandma, missugune wõeras t'al saada tulema. Wõera ratsamehel aga ei näinud meele tulewad hobuse seljast maha astuda, waid sõitis akna ligemale ja floppis siis oma käes olewa pisukese lepikesega wastu akent, kus juures ta ise walju healega hüüdis:

„Porimeister Kolarus! Tehke mulle seda auu, et enda öö mütsi paariks minutiks aknast välja pistaksite!“

Kokku kogund rahwas, kes pealt waatasiwad, seisiwad ehmatand ja imetlesiwad wõera mehe julgust, kes nende auuwäärt porimeistriga seda wiisi julges rääkida. Nende arwamise järele pidi wõeras ohwitser wististe wäga suurest soost olema, et ta nii jämedaste porimeistriga tahtis rääkida.

„Porimeister Kolarus! Porimeister Kolarus!“ kisasid wõeras ja lüdi jälle uueste oma krepiga wastu akna ruutu, aga see kord nii kõwaste, et palju peegli klaasist akna ruundul pragu sisse läks, „mis see ometi tähendab? Mikspärast ei tule Teie, kui Teid kutsutakse? Wõi olete ehk jälle oma parika julepadjade sisse matnud? Välja oma palja peaga, ehk muidu löön ma Teie tugewad peegli klaasist akna ruundud pihuks ja puruks.“

„Du sel inimesel aga löuad,“ sosistasiwad kodanikud isekeskis. „Koh! lorisegu aga peale. Meie porimeister Kolarus mõistab juba niisuguse meestega ümber käia ja selle katki löödud ruudu eest wõib ta mõnest heast kopikast lahti saada!“ Nende sõnadega waatasiwad n'ad ähwardama filma waatega ohwitseri peale. See aga ei näinud seda hulga rahwa hulka mitte tähele panewad, waid ootas oma rahutuma hobuse selgas ainult porimeistri ilmumist.

Imetlemisega nägiwad rahwas porimeistri akna lahti tegewad ja oma haiglase, ärakahwatanud näu läbi akna wälja wilu tuule kätte pistwad. Kolarus oli oma ammeti riietes. Selgas lühike sammetist hõbe tressidega mantel ja kuld sõlg kaelas. Kõikide imetlemisets kummardas porimeister wõera ees alandlikult, ehk see kül teda nii jämedaste oli hüüdnud ja ähwardanud.

„Noh, saite ometi üksford omast hiire august nähtawale tulla?“ pörutas wõeras pilgates. „Tule taewas appi olete Teie aga pitkaldane, porimeistri herra? Waatke, siin on mo tunnistus kiri riigi kantslerist antud. Kas näete seda pitseri märki? Seda on meie keiser Ferdinand ise oma käega peale pigistanud. Georg Maximilian von Schrimburg, Austria riigi kuld-rüütli seltsist. Seesinane olen mina. Minul on käst, siin Teie linnas kelmide ja mõrtsukate järele luurata, kus juures ka Teie mulle sunnitud olete igal ajal abiks ja toeks olema. Olete sest nüüd aru saanud, auustatud linna tult?“

Kolarus tegi sellepeale niisuguse ime ilusa hapu näu, n'agu oleks ta praegu wiha rohtu sisse wõtnud. Ka sellegi juures püüdis ta enesel nii maheda naerulise näu teha, n'agu oleks ta praegu omale mõne suure auu nime saanud.

„Ma mötlen, et see Teil kül just mitte wäga meele järele ei ole, ühe wõera ammetniku tahtmise järele teha!“ rääkis ohwitser naeruliku

näuga edasi, „aga asi ei anna ennast fiiski mitte muuta!... Meie peame seda ikka meeles pidama, et meie keisri ja riigi kohtu käskusi peame täitma! Ürge arwage mitte, et minule see talitus wäga meelepärast oleks! Mina istusin tõeste ka palju ennemine oma kodu wiina klaasi juures ja mängisin kaarta. Porimeistri herra! On Teil wõimalik mulle üks kannu täis wana head Rheinwiina anda?“

Küüd alles nähti porimeistri wiha nõnda suureks minewad, et ta oma hirmu tuju ära ajas ja uhkel kombel wõerale wastas:

„Teie eksite, mo herra! Kedagi inimest ei wõi see enam röömustada, kui mind, et see asi ometi ükskord riigi kohtust kui ka keisrist kuulnud on ja ka wõimaliku abi ses asjus saame. On meile jo nii mitu wiletsust ja häda selle sala mõrtsuka seltsi läbi olnud, sest ühe awaliku waenlase wastu teab inimene ometi ennast walmistada, aga hoopis teine lugu on niisuguse sala koide wastu midagi ettewõtta, sest nende walmistust, tulemist ja rööwimist ei tea ükski ette. Palun mulle, mo herra, seda auu teha, et sisse astuksite ja minu juures sugu pruukosti wõtaksite!“

„Tänan Teid, porimeistri herra, wäga Teie hea soowimise eest!“ wastas rüütel naerdes. „Teie tubades oleks minu hinge kui ka kõhule wäga palju wesiwiki, aga siin wäljas wärskes õhu sees on meil palju parem ja lõbusam ju-

tustada. Raske mulle, kui Teil peaks olema, sugu wiina kannuga wälja tuua, sest Teie ei usu mitte kui wäga hirmus jänus ma olen, et juba keel suu lae külge kiinni kuiwab ja — seda on kõik mo rutuline sõit teinud. Aga — mo herra, mis arm see Teil seal otsa ees on?”

„Üks tudendi põline tuelli mälestus, auustatud herra! Palun Teid filmapilk aega pisut kannatada!“ wastas porimeister, tõmbas oma pea tagasi ja kadus akna pealt ära.

Kahwas waatas suurde filmade ja lahtise suuga imeliku noort rüütelt, kes ilma wäheha kartuseta ja kellegist lugu pidamata oma rahutuma hobuse selgas istus.

Mõne filmapilgu pärast sai üks lahti tehtud ja preili Ursula, porimeistri perenaene, tuli omas kõige kenamas ülikondas üht peefert theepreti peal tunes, nähtawale. Naeruliku näuga nisku tehes astus ta rüütli juure ja ütles lahke meelitawa healega:

„Olge nii hea, mo herra! Katsuge ometi seda saja aastast hoidust. Ma arwan see saab Teid wäga kosutama.“

„Wäga hea, mo kena laps,“ wastas rüütel, „tehke aga mulle seda auu ja maitsege Teie enne minu terwiseks kosutawad märjufest!“

Naeratades täitis elatand tütarlaps noore rüütli soowimist. Rüütel waatas terawaste pealt, kui tütarlaps oma peene moffadega wiina

maitstes, wöttis siis peefri tema käest wastu ja tühjendas ta wiinse tilgani ära.

„Jah, see wiin on hea,“ ütles rüütel peefert tagasi andes. „Tänan Teid väga. Ja nüüd jumalaga seekord!“

Sel filmapilgul tuli porimeister jälle akna peale nähtawale. „Kas Teie ei soowi mitte, auustatud herra, minu juure fortli jäeda?“ küsis ta nudishimulikult.

„Ei. Tänan Teid selle eest, sõber Kolarus!“ wastas rüütel sellepeale. „Kes teab ehk üks teine kord, kui teineteist enam tundma oleme õppinud. Nüüd aga elan ma alewis karutrahteri peremehe Kraameri juures.“

Sellepeale andis rüütel hobusele kannuksid ja sõitis tuhatnelja tulnud teed tagasi.

Kolarus waatas mõttes seistes noort rüütelt kانا aega järele, siis tõmbas ta pead raputades akna kiini ja läks jälle oma kirjutuse kambri tagasi.

Linna rahwa seas liikusiwad nüüd mitmesugused jutud. Üks röömustas, et keisri poolt ometi nende häda on kuulda wõetud, teine jälle ei pannud sest suuremad ühti tähele, kus weel kolmas pead raputades juure lisas: Et kül see wõeras rüütel mitte seda kõige vähemad headust ei saada tegema. Temal näha wiin pea asi olewad ja ennem meeles seiswad, kui kurjategijaid üles otsida. Wõib ehk olla, et see mees isegi mõrtsukate seltsiliige on.

Wiina joomise poolest nähti linna rahwal ka üsna õigus olevad, sest mõeras rüütel istus alati karu trahteris wiina klaasi juures ja see näitas t'al ka tõeste see kõige lõbusam ajawiide olevad.

Ta jõi suure himuga iga wana seltsi wiina, keda meister Kraamer, ehk nõnda nimetatud, karu trahteri peremees, keldrist wälja tõi. Ka toidu kraam näitas t'al kaunis moka pärast olevad. Poolel pääwad seisid ta rinnuli akna peal ja wahtis maanteele woorwanfrite peale, mis enda raske koormatega mööda liiwast teed edasi weeresiwad, ehk hantwärgi sellisi kes lauldes ja trallides edasi tagasi rändasiwad.

Neil päiwil käiswad karu trahteris kaunis rohkestes mõerail, sest kes linna kodanikudest mõerast rüütelt ei olnud näinud, läks nimetatud trahteri keisri saadikud waatama. Mitmed nende seast kutsusiwad ka trahteri peremehe kõrwale ja küsisiwad:

„Koh, kuidas lugu Teie mõeraga on, meister Kraamer?“

Meister Kraamer aga pani siis igakord oma sõrme nina peale ja ütles tasakeste: „Pst! Sel mehel on midagi ninas. Kõik mis ta mõtab, maksab ta puhta rahaga, ja rumal mees ei näita ta ka mitte olema. Ta pärib küll meie asju wäga wähe taga, aga kõiki püüab ta oma terase filmadega järele nuwida. Ma arwan, see on ise üks kawal pois!“

„Aga siiaajani ei ole ta jo veel kõigewähemat järelekuulamist wõi uurimist mõrtsuga seltsiga teinud,“ arwasiwad uudisehimulikud kodanikud. „Meie porimeister on kohe niipea, kui tema süia tuli, omad nõuumehed kokku kutsunud ja neile tema tulekust teadust annud. Aga sellegi pärast ei ole ükski weel midagi märkinud, et ta kuidagi moodi oleks püüdnud kurjategijate jälge peale tulla!“

„Laske mo wõeras rahule jäeda ja ärge nurisege tema peale asjata,“ käretses trahteri peremees käredate. „Sel mehel nähikse enam tangu peas olema, kui Teil kogu Teie porimeistriga ühtekokku. Tema maksab kõik mis ta wõtab, puhta fullaga ja waat' see tähendab juba palju niisugusel waesel ajal!“

Wõerad nägawad, et karu trahteri peremees rüütlist ometi suuremad otsust ei annud, kui aiwa kiitis teda ta tubli maksu pärast. Ülepea, linna head ja wead ei puutunud mitte temasse. Kraamer oli üks hoidlik ja hoolas raha korjaja mees, kes mitte palju teiste hädaft ei hoolinud ja ka sala mõrtsuka seltsi ei kartnud. Ta oli tugewa kehaga mees, pealegi oli ta ka soldat olnud ja mõistis kaunis hästi oma püstuli pruukida ja wiiekümne sammu peale iga kord märki laska. Tema kiitis, et mõrtsukad tema osawust sõjariistade pruukimises teada ja teda sellepärast siis rahule jätta.

Nõnda läksiwad pääwad ja nädalad mööda.

Suwi oli juba möödas ja wilud sügisesed tuuled wingusiwad õues. Linna lugu ei olnud aga sugugi weel mitte teiseks läinud. Wõeras rüütel istus ikka weel wana wiisi pääwad otša karu trahteris, sõi ja jõi mis süda kutsus ja pistis wahete wahel ka oma wiinast lõkendawa näu afnast wälja, ilma järele waadates.

„See on meister Kraamer'i juures tuge-
waste nuuma peal,“ ütles ühel pääwal pori-
meister raeherra Nibelbach'ile, mispeale see nae-
ratades oma õlasid fergitas ja halliks läinud
pead raputas ja nii waljuste ägas, et kõik maa-
ilm seda oleks pidand kuulma: „Kui riigi nõuu-
kogu meile mitte ühte paremad meest ei ole
faatnud — see lambapea ei saa meile ometi
midagi headust tegema!“ --

Mõnikord käis ka wõeras rüütel linna üm-
berkantses kohtades jalutamas. Siis waatas
ta ise teraselt parema ja pahema poole ja tere-
tas ka iga wastu tulijat lahkest. Koju jõudes
wiskas ta oma piibu jälle nurka ja wõttis en-
nem selle asemel enesele wiina klaasi kätte.

Meljas peatük.

Ühel õhtul, kui juba Kraamer'i majas kõik inimesed öö rahusse olivad jäenud, tehti korraga tajakeste võera rüütli elu tua kambri aken lahti. Must kogu, kellel midagi ümber pea oli, sirutas ennast üle akna välja ja waatas terase luurawa filmadega igale poole ümber. Nõnda wiisi oli üks minut mööda läinud. Siis kargas kogu, kellel suur must mantel ümber oli, osawa hüppamisega aknast välja ja pööras oma teekäiku otse kloostri waremete poole.

Dues oli selge külm sügisene öö. Kuu paistis selgeste ja tähed hiilgasiwad täies walgukses. Karu trahterist välja tulnud must kogu oli juba kloostri waremete juure jõudnud, mis kuu paistusel n'agu waimu sarnatselt ta ees nähti seiswad. Ta astus nimetatud kloostri õue, ja waatas terase filmaga kuust walgustatud müüriksi ja pragusi. Juba oli t'al nõuu peetud, kloostri sisse poole ruumidesse astuda, kui t'ale korraga teine poolt wõlwi alt üks tugew mehe kogu wastu

tuli, parem öölda, n'agu tiiger vastu largas. Silmapilk tundis ta üht tugewad hoopigi oma rinde kohas, mis aga temale muud suuremad ei teinud, kui teda wägise naerma sundis, kus juures ta aga oma tugewa parema käega mõrtsuka kraest finni hoidis ja teda n'agu tuhakotti raputas.

„Kas Sa näed, poisike, et Sa nüüd ometi ühe mehena oled kokku juhtunud?“ hüüdis ta. „Eht Sa oma lihuniiku noaga wäga heaste mõistfid trehwata, aga ometi oli Sinu käewarre rammu natuke nõrk. Dota, ma tahan katsuda, kas mina mitte selle noaga paremini ei mõista ümber käia!“

Sellepeale tõmbas ta põue oda wihase mõrtsuka käest ära, hakkas ta kõrist finni ja kagistas kurjategiad nii tugewaste, et teine põlwili maha kukkus ja hädalise healega armu palus.

„Käed süia, Sa nurjatu loom!“ kisendas rüütel ja seadis põue oda mõrtsuka rinna vastu.

Wärisedes täitis teine tema käsku. Mantli mees sidus nüüd kurjategia käed nii tugewaste rihmaga finni, et teine mitte enam ühte liigetki ei saanud liigutada. Siis astus ta ise kõrge waremete warjust wälja ja tunnistas kuu walgel hiilgawa teraksest põue oda, mis ta kurjategia käest oli wägise ärawõtmud.

„Üks kallid töö!“ ümises ta, noa tera oma mantli nurga vastu katsudes, „eht Damaskuse teraksest! Bagana päralt! Misjagune kallid riist mõrtsuka kohta. Pois!“ kisendas ta müristawa

healega ennast kinni siutud röövli poole pöörates. „Tõeste, Sina oled mul üks lamba pea, kuidas mul seesugust weel enne mitte 'pole juttunud tee peal wastu jooksuma. Ühe seesuguse odaga oleksin mina kas läbi raud kiwi pistnud. Noh muidugi teada, ei võinud Sa mitte arwata, et Schrimburg üht niisugust raud riidet kannab, kellest ka saja samm pealt lastud püüsi kuul mitte läbi ei lähe. Aga olgu peale, waata me parem oda enam hoolega järele! Dhoo! Eks nüüd ole käe! Siin seisab jo see nimi Romaano Sitsiliaani selgeste sisse löigatud! Tõeste, see on mul suur õnn olnud, niisugust riista kätte saada. Aga üleüldse, selle üle peab ta mulle selgemad otsust andma!“

Kutulise sammudega ligistas ta ennast kinni siutud mõrtsuka ligi ja küsis: „Oled Sina seesinane, kelle nimi selle põue oda sisse on löigatud?“

Mõrtsukas ei wastanud t'ale sellepeale sõnakestki, waid wahtis ähwardawa silma waatega oma ette maha.

„Oled Sina see Romaano Sitsiliaani?“ küsidas rüütel weel korra, nõnda et tema müristaw heal tumedaste floostri waremetest wastu kajas.

Küsitud aga ei annud ka sellegipeale weel mingisugust wastust, mis rüütli wiha iga silmapilguga ikka suuremaks kaswatas. „Wiimist korda küsin ma So käest weel, kes Sa oled?“

Mis So nimi on? Ja mikspärast hulgud Sa öö ajal siin kloostri waremetses põue oda ja püstitulitega ümber, õnnetumaid teekäijaid rööwides? Oled Sa ka üks seltsiliige sest koledast seltskonnast, kes juba ammu ajast siin oma kurje töösid toimetawad ja enda häbi tegusi selle kõige salajama warju kätte all arwawad kinni katetud olewad? Käägi, ehk muidu on So wiimne tunnike filmapilk käre!”

„Teie olete minu tugewam,“ sosistas wang, „ma olen Teie wõimuse all. Tehke minuga, kuidas ise arwate, aga tunnistama ei saa ma midagi!”

„Ohoo! Eks saame näha!“ müristas Schrimburg walju healega. „Siis edasi politsei poole. Ehk mul kül just mitte suurt lootust ega julgust teie linna kohtu peale ei ole, aga ükskord wõib ometi ikka proowi teha.”

Nende sõnadega hakkas rüütel wangi kraesse kinni ja tõstis teda n'agu taku-torti ülesse. Wingus näu ja hamba kiristamisega astus mõrtsuk rüütliga kloostri õuest wälja.

Schrimburg, kel' pahemas käes põue oda ja parema käega ühe püstuli mantli alt wälja tõmbas, ütles järsku kindla healega: „Enne kui m'eminekut teeme, olgu Teile teada, et iga vähem katse töö põgenemise ehk muu seefuguse wõeriti waatamise peale, Teie elu wõib maksta! Pidage seda meeles ja nüüd edasi!”

Nüüd sammusiwad n'ad mööda maanteed

edasi ja jõudsiwad nõnda wähe aja pärast linna, kelle uulitsad juba ammugi öö rahu tunnistasiwad. Ühestki majast ei olnud enam vähemat healt kuulda, waid kõigede ukjed ja aknad hoolega kinni. Minult kõrge kiriku tornist, kellest n'ad mööda läksiwad, oli kullide kisendamist kuulda ja ka eemalt ühe ööwahi sarwe healt nende kõrwu kõlawad.

N'ad oliwad ühe majadest sisse piiratud ümmarguse jalutamise paiga peale jõudnud ja nägiwad, kuidas neile ühest kõrwalisest uulitsast üks pisuke, wäikese kasuga mehike, kaftan selgas ja laia nokaga müts peas pitkalise sammudega ligemale ligistas. Pahemas käes oli t'al üks piik ja pahemas ümmargune wast sarw. Sel filmapilgul, kui ta neid kahte öö rändajaid filmas, pani ta sarwe suu peale ja puhus, et uulitsad wastu kajasiwad.

„Ööwaht, mis kella aeg on juba?“ küsis Schrimburg.

„Kest öö aeg on juba mööda!“ oli ööwahi wastus, kes ise koha sellepeale ühe kõrwalise maja wärawa warju ärakadus, n'agu kardaks ta neid kahte imeliku öö rändajaid.

Oli see nüüd kogemata, wõi sündis see üsna meelega? Aga wangi wedaja meelest oli, n'agu katsuks tema kaasseltsiline enese nägu ööwahi eest kõrwale kända. Ta pööras oma näu kõrwale ja ei julgenud mitte enne otse waadata, kui n'ad juba nimetatud maja wärawast möödas oliwad.

Nüüd seisivad n'ad radimaja ukse ees, mis wait ja rahu sees seistes pimedas n'agu üks suur kirik wäljanäitis. Kuu paistis selgeste ümmarguste akente peale, mis teise korra peal seisivad, kelle asemel alumised aga puust luukidega kinni oliwad.

Schrimburg, kes akna all ühe kivist posti peale oli astunud, floppis oma püstuli laega wastu luukisi, et hoobid läbi waike öö rahu kaugele kajasivad. Nõnda wiisi wõisivad ehk mõned minutid olnud mööda läinud, kui korraga keegi seestpoolt unise kahisewa healega küsis:

„Kes seal on? Mis on süündinud? Kes julgub meite öörahu rikkuda?“

„Mina olen siin! Nüütel von Schrimburg, auus inimene!“ andis rüütel wastuseks. „Olge nõnda head äratage porimeister ülesse, aga kõige pealt, tehke mulle kohe üks lahti, sest Schrimburg ei tule mitte tühja kätega!“

Nende sõnade peale seadis nüüd rüütel salaja kuulates oma kõrwa wastu akna luukisi, aga ehk ta küll seestpoolt tawast jutu sosinad kuulis, ei saanud ta ometi sest rääkiwast kõnest sõnakestki aru. Warsti sellepeale sai suur raske üks lahti tehtud, ja Kolarus, pitka ööknuue sisse mähitud, tule latorn käe, tuli ukse lääwe peale nähtawale,

„Tere õhtust ka rüütli herra!“ teretas ta sõbraliku healega tulijat wõerast, „ehk küll digem oleks tere hommikust olema ütelda! Nõo? kes see teine Teil siis seal diete on?“ Nende sõnadega

tõstis ta oma tule latorni ülesse ja walgustas sellega wangi nägu. „Seda meest olete Teie finni wõtnud! Taewane isa!“ karjatas Kolarus ehmatand healega. „Tõeste, seda wõib küll ütelda, et see wististe see kõige wähem süüdlane on. See on jo üks waene nõdrameeleline, kes alati arwab oma nõdra meelega, et wana pagan weel praegu n'agu muistena mööda maailma ümberhulkuda ja enesele hingesi korjata. Ka tema tahta enese jagu temale jahkerdada, et kõigewähemalt oma lühikest eluaega hea põlwega kergitada. Nõnda hulgub ta siis nüüd ööd kui pääwad kloostri waremtes ümber, wana paganad otsides, et kord enda kaubad ometi forrale sobitada. Ei, ei, armas rüütel! See waene nõdrameeleline, kelle nimi Hansner on, ei ole küll kellegi rööwel ega mõrtsukas, tema on seesuguse raske ammeti tarwis liiga kohtlane!“

„Hm?“ ümises Schrimburg pool naeratades. „Teie tunnete siis minu wangi, porimeistri herra?“

„Ja muidugi, armas herra! Ta on jo meite linna lapsi, siin sündinud ja kaswanud ja nime-
tab ennast Matias Hansner.“

„See röömustab mind wäga, et Teie, porimeistri herra, teda tunnete,“ andis rüütel sellepeale wastuseks. „Seeläbi saab meite otsimise töö palju kergem olema, sest minu mõtte järele peab see hullumeeleline juba wana paganaga kokku juhtund olema, ennast tema abiliseks annud ja nüüd juba hingesi põrgu juhtida aitama.“

Wõib olla, et ta wiimasel ajal ehk kuradiga on riidu läinud ja nüüd igapähe, kes öösete kloostri waremetses juhtub minema, kuradi mõtleb olema ja seepärast teda äratappa püüab.“

„Selle asja tükkis wõib Teil küll õigus olla,“ wastas Kolarus naeratades. „Aga astuge ometi natukene ligemale. Tulge tuppa. Miks tarwis meie just siis siin uulitsa peal jutu ajame, n'agu ei oleks meil ulualust olemad! Ma mõtlen, Teie soovite wististe, et ma seda asja pean protokollile ülesse wõtma? Eks ole nii?“

„Ja muidugi, porimeistri herra! See asi peab kõige esimeseks kohe protokollile üles wõetama ja siis kohtust hoolega järele kuulatud saama. Edasi, porimeistri herra! Minge Teie latorniga ees ja näitke meister Hansner'ile tuld! Ja Teie, Hansner, astuge kaks samm minu ees! Nõnda.... nüüd edasi!“

„Küütlid herra, pagana pihta, Teie olete wäga ettewaatlik!“ naeris Kolarus. „Käite teemaga ümber, n'agu oleks ta juba kogu linna inimesed ärahuffanud.“

„Wõib ka olla, et ta seda juba osast on lorda saatnud,“ wastas Schrimburg kindlaste. „Siin Teie linnas tuleb mulle nii mitu asja wõeriti ette. Aga — nüüd edasi! Pärast on aega küll muist asjust kõneleda. Ma sooviksin, et minu öösene juhtumine peaks ka paberi peale saama määritud, seisab siis n'agu pisut kauem meeles!“ —

„Tulge siis nüüd,“ ütles Kolarus ja astus ise ees.

Sel filmapilgul hakkas wang, nii heaste kui ta kõidikut seda t'ale lubasivad, tantfima, kus juures ta ise walju healega laulis:

„Kus jäed mo meister, Uurian*),

So kulla kottidega?

Ma oma hinge luban sul'

Ä' ehmata, waid wõta!“

„Noh, kuulge nüüd ise!“ ütles Kolarus Schrimburg'ile ja tähendas sõrmega laulja wangi peale. „Ma arwan, meie ei saa tema käest kül mitte ühte õiget sõna kuulda, ta on jo täieste hul, aga — sündku süiski Teie tahtmine!“

„Kaske minu ettewõtmised muutmata jäeda,“ wastas Schrimburg. „Kloostri waremis oli sel poisil mõistust kül ja rääkis seal minuga üsna targa inimese kombel. On t'al aga niipalju aru, et ta waiksel öösel inimeste kallale tormab, peab t'al ka niipalju mõistust olema, et ta seda ütleb, mikspärast ta seda on teinud.“

Nende sõnade juures wõttis ta wangi kraest kinni ja tõukas teda n'agu taku torti oma ees edasi. Läbi pitka wõlwaluste käies jõudsidwad n'ad ühe ukse juure, keda Kolarus lahti tegi ja ise eele sisse astus. Tuba oli kaunis ruumikas, pitkad rohelisted lauad püst tamme puust toolidega oliwad seal sees. Peale selle oliwad seinad

*) Uurian tähendab: wana paganad.

rohkeste õlivärvi piltidega ehitatud, mis iga waatajale mööda läinud aasta sada meele tuletas.

„See on meie kohtu tuba,“ ütles Kolarus ja pani seda üteldes latorni laua peale. „Wõtke istet, rüütli herra, ja täitke oma ammeti kohut!“

„Kuidas ma näen, on siin üks kroonlühter. Olge nii hea, porimeistri herra, süüdate need küünlad seal peal põlema.“

„Tahtsin seda juba peaaegu ilma Teie sunnimiseta teha, armulik herra!“ vastas Kolarus.

Silmapiilk wõttis ta laua pealt ühe tüki paberid, keeras seda kokku, süüdas ta latorni tulest põlema ja astus laua peale, et küünlad kroonlühtri peal põlema süüdata.

Mõne filmapiilgu pärast oli tuba walge kui päewa ajal. Kolarus seadis paar paberi poognad walmis, tõmbas laua peal seiswa tindipoti ligemale ja kastis sule sisse.

Seal hakkas aga äkiste wang ühe jala pealt teise peale ümber laua hüppama, kus juures ta mögisewa healega laulis:

„Kuis wiiwite, mo Uurian?

Oh! wõtke minu hinge ka!

Teed prügitage rahaga,

Et saaksin wahwaks mehiks ma!“

„Tätko oma halpimine järele, mõrtsuka meister!“ pörutas rüütel oma musta mantelt seljast ärawõttes ja enesele üht istet ligemale tõmmates. „Astuge ligemale ja wastage mulle minu küsimiste peale. Kust olete Teie selle

põue oda saanud? Mis tähendab see nimi, mis selle noa külle sisse on lõigatud, ja kui mitu hinge olete Teie juba sellega põrgu-tee prügitamiseks wana paganale saatnud?"

"Do—oo—h! T'al on siis ka üks põue oda ligi olnud?" küsis Kolarus, kelle nägu kaunis tõsiseks läks. "Laske mind lord seda põue oda waadata!" Nende sõnadega firutas ta käe üle laua, oda wõtma, aga sai järgmiste sõnadega tagasi tõrjutud:

"Käsi ära, meister Kolarus! See koid on minu asi! Seesinane põue oda ei saa mitte teiste kätte antud!"

"Noh — ma näen juba!" ütles porimeister naeratades, "et see just niisama sugune on, kui meil juba üks..."

"Enne Teie käes on," wöttis Schrimburg sõna teise suust ära. "Minu käes wõib ta aga weel laua roostetada! Ja nüüd, sõber Hansner, andke wastust!"

"See waene loom wõib ehk aga selle põue oda leidnud olla," ütles Kolarus pead raputades. "Muudugi teada wõib see ka wäga wõimalik olla, et ta koguni uneski selle peale 'pole mõtelnud teda milgil kombel pruukida. Seda protokollki peate Teie aga hoolega wana kindla tamme puu kapi sisse panema, sest see on niisama hea, kui üks nähtaw mõrtsuka töö."

"W'a furat on mo armas wend
Ja peab ka selleks jäema,"

hakkas Hansner jälle laulma, mispeale Kolarus sule wöttis ja waikse healega ütles: „Kui Teie seda lubate, mo herra, hakkam mina protokolli kirjutama.“

„Bidage!“ ksisendas Schrimburg müristawa healega, kus juures ta ise rusikaga nii kõwaste wastu lauda löi, et tindi klaas ülesse kõrgesse kargas, „sest olgu nüüd juba üksford küll! Tuld ja tõrwa! Mõtlete Teie, et mind Teiega süia mängima on jaadetud?“

Nende sõnadega oli ta ööldud nõdrameelelise kraest finni wõtnud, teda maha wajutanud ja temale põue oda käepidemega mõne hea wõmmu kullasse walanud.

Wang ksisendas ja wingerdas, n'agu uss wihases tujus. Kolarus seda nähes kullus sip-
leja wangi tõrwa maha.

„Kas Teie siis tõeste mitte ise sest aru ei saa, et Teie just tõega süin mängima olete hakanud?“ küsis Kolarus madala healega. „Ei wõi jo sugugi wõimalik olla, et Teie enda järel kuulamist seega alustate, et üht waest nõdra-
meelelist peksta tahate?“

„Ma palun Teid wäga, porimeistri herra, ärge segage endid minu asjadega, ja ärge mitte ära unustage, et mul täielik meelewald Teie üle on, nõnda wiisi teha, kuidas ma ise arwan. Et seefinane mees just mitte täie aruga ei ole, on peaaegu arwata, kellel aga nõnda wiisi oma wiis meelt peas on, et öö ajal põue odaga inimese

kallale tungib, ei ole tõeste mitte nõdrameeleline!
Näakige seda kellegi teisele, aga mitte mulle!”

Kolarus kergitas õlanukka, wang, kellel wahe ajal oli korda läinud, oma piinaja kättest kinni hoida, oigas ja wahtis wälkuma filmadega oma kaitsja ingli Kolaruse peale. Wainne rahu walitses sel filmapilgul kohtu tuas, sest kõik kolm meest näitasiwad sügawas mõttes olewad. Wiimaks aga wöttis rüütel sõna ja ütles:

„Porimeistri herra! Ma usun, et Teil raadimaja ka ühtlasi politsei on. Kas on nii?” —

„Ja, ja muidugi, herra rüütel! Siin on politsei ja ka kaela-kohus kõik ühes,” wastas porimeister.

„Siis peab Teil siin ka üks piinamise kambri olema?”

Seda kuuldes kõlas wangi suust kole kartuse kisa, kui ta piinamise kambri nime kuulis nime-tatawad. Ka porimeistri nägu kahwatas walgeks, n'agu lubjatud sein, mis rüütlist mitte tähelpanemata ei jäenud.

„On küll,” wastas porimeister pitka mõtte järele, „aga ega Teie siis ometi üht waest nõdrameelelist inimest piinama ei taha hakata?”

„Et see Teil, porimeistri herra, wiimane kord oleks seda nime, nõdrameeleline nimetada!” põrutas Schrimburg. „Mina teen sedawiisi, kuidas mina seda asja arwan kõige paremine korda minewad. See kelm saab ja peab siis ülestunnistama, kui t'al paar kruuwi kätte ja jalge külge

saab krunnitud ja ta liifmed jätkudest enam lahtimale wenitatud. Ja nüüd ärge püüdkte mitte enam minu tahtmise wastu rääkida, waid palju enam abiks olla seda ära täita!"

Nende sõnade juures waatas rüütel nii läbi uuriwa filmadega porimeistri peale, et see wälgu kiirusega kaks korda peaga kummardas, mis n'agu tunnistas, et ta rüütli tahtmist tahab äratäita.

"Muidu on küll kõik väga hea, herra rüütel!" wastas Kolarus sellepeale, "aga siiski pean ma seda Teie ka nimetama, et praegu meie piinamise riistad mitte kõik korras ei ole. N'agu kuida Teie seda isegi teate, on piinamine keiser Kaarl V. ainult kaela-kohtu pruugiks mõistetud."

"Di, tean, tean seda väga heaste," wastas rüütel, "nii ta on küll, aga täna peab neid siiski ka natukene pruugitud saama! Ühe wana Spaa-nia-saapa ja ühe krunni saame meie weel ikka korras leidma, seepärast edasi, meil ei ole mitte palju aega wiita. Üksford peame ometi ka hulatust tegema. Ka Teie, porimeistri herra, peate püüdma asja selgema otsusele widada, kellest kõik see maa kõneleb."

"Kõik see maa, kuidas nii?" kordas Kolarus latorni kätte wõttes.

"Ja muidugi ja, räägitakse jo ometi igal pool siit selle Hammerbergi linna mõrtsuka selfist," rääkis Schrimburg edasi. "Kas Teie siis seda ei tea, porimeistri herra? Waene lugu küll! Siis ei tea Teie ka seda mitte, et iga inimene

linna porimeistert ses asjus süüdlaseks mõistab, kel mitte ei taha korda minna ühe mõrtsuka seltsi jälge peale tulla. Oh, selle asja pärast olen ma nii mitme sugusi imelikusi juttusi kuulnud! Mikspärast vaatate Teie nii hapu näuga mo peale? Teie otsaesise peal olew arm läheb ka nii väga punaseks! Kas pahandate ehk ennast minu jutu üle?"

"Seda küll mitte, herra rüütel!" wastas Kolarus sellepeale. "Mikspärast pean ma ennast niisuguse rahwa tühja jutu üle pahandama? Ma täidan mis mo kord ja kohus on karwa peal ja kõik meie kodanikud auustawad ja armastawad mind seepärast! Tulge lähme piinamise kambri!"

"Ja, ja, Teie kodanikud!" naeris rüütel, "nende ees olete Teie mõistnud heaste oma usaldust kaswatada. N'ad usuvad Teid, kui Sumalat! Aga see on juba wana tuttav asi, et eemalt inimesed ikka parem näewad ja teadwad, kui ligidalt. — Kas siit uksest peame minema?" rääkis rüütel edasi, kui porimeister wõtme kimbu kätte wöttis ja ühe kindla tamme puust ukse poole tõttas. "Edasi, meister Hansner! Teie peate ikka üks sam minu eel käima! Nõnda käiwad jo kõik salakunstnikud!"

Kolarus keeras ukse lukust lahti ja mehed astusiwad ühte pimedasse wõlwalusesse, keda Kolarus oma latorniga pisut walgustas.

"Sõber, andke see latorn minu kätte!" ütles Schrimburg ja wöttis latorni porimeistri käest ära. "Teie peate seda teed juba enam tundma ja pruugi

selle tarwis mitte enam tuld, sest ega wana pois ilmsi Teie kallale ei tule. Soo... nüüd edasi!"

Kolarus seda kuuldes ümises mõne sõna oma habemesse, kellest ükski aru ei saanud. Schrimburg hoidis latorni omas käes ja filmas hoolega wanu mustaks läinud wõlwaluse müürisi, ka jalge all olewad pae-kiwi pörandad ja kahte eel käiad meest. Edasi minnes pöörasiwad n'ad pahemat kät wõlwi alla ja tuliwad ühe rautatud ukse juure.

"See on see meie piinamise kamber!" ütles Kolarus ja keeras ukse lukust lahti.

"Astuge sisse!" käskis Schrimburg.

Kui kõik sisse oliwad astunud, filmas Schrimburg wõlwi kambri ühe hulga wanu äraroostetand mitmesugusi raud piinamise riistu. Siis toimetas ta natukesse aega ühe pitka kitsa laua kallal, kel mitmesugused wass kruwid ja raud haagid külges oliwad, kus juures tema mofkade peal üks isemoodi imelik naeratamine mängis.

"See siin on see wenitamise mashin, meister Hansner! Mis Teie mõtlete selle juures?" küsis rüütel.

"Mõ herra, see ei ole mitte enam pruugitaw!" ütles Kolarus kurwa healega, "sellega ei wõi meie kül mitte enam kellegi liikmeid paigast wenitada!"

Wang, kes muidu pealt waatas, wärises kui aawaleht kõigest kehast. Schrimburg waatas ta peale ja naeris.

"Katsume ometi korra, armas porimeister!"

üitles rüütel sellepeale. „Need haagid ja kruu-
wid näitavad selle tarwis weel kaunis tugewad
olewad, et ühte ära wäänind meeltefasti jälle
asemele wõime wenitada. Wõi olete ehk järele
mõelnud, meister Hansner, minu küsimiste peale
ilma aitamata wastata?“

„Ma kuradit nään, kui ta on,
Ta saba, sarwedega,“

ümmises Hansner ära kahwatanud moffadega.
Schrimburg hakkas sellepeale juure healega naerma.

„Jätke ükskord ometi oma nõdruse tuju jä-
rele, Hansner!“ maanitses rüütel waike meeli-
tawa healega. „Wõi usute seda tõeste, et ma
Teie nõdrameelelist jampsimist mõtlen täieliku
asja olema? Wastage minu küsitud küsimiste
peale ja, minu mehe sõna selle peale, — Teil
ei saa midagi kurja sündima!“

Rüütel, kes Hansner'i peale terase filmaga
waatas, sai aru, et see ühe küsiwa filmapilguga
porimeistri peale waatas, kes pisut oma õlanukkisi
fergitas. Rüütel ei annud sest mitte märki, et
tema nende salamängu oli tähele pannud, waid
waatas ümberringi seiswa piinamise riistade peale.

„Mo armas isand, Beltsebuul,
Teil raha arw on wäga suur.“ —

hakkas Hansner jälle laulma. Uga nüüd oli ka
rüütli kannatus otša lõppenud. Ta tõmbas, enne
kui Hansner kolmat sõna sai alustada, ühe pisu-
feste raud okastega wõru seina pealt naela otsast

maha ja wiskas seda Hansner'ile ümber kaela. Wõru külles oli üks kruun, kellega seda suuremaks ja wähemaks wõis teha, selle kallal oliwad ka rüütli käed sedamaid tegewuses. Wõru läks kord korralt ikka pisemaks, kunni wiimaks raud kujud kaela sisse hirmsa waluga pistsiwad. Hansner'i nagu läks korraga weri punaseks, filmad läksiwad punni, n'agu wähil ja teha wärises n'agu aawaleht tuule käes.

„Tahate Teie nüüd tunnistada, wõi ei?“ küsis Schrimburg wihase healega ja peastis wõru natuke kruuwist lõdwemale.

„Ru—r—a—t—piin—“ ägises Hansner. Schrimburg, seda kuuldes, kruuwis wõru jälle enam loomale ja ütles: „Arwan kül, et kurat Sind piinab! Ja nüüd, porimeistri herra, olge nõnda head, tooge see wenitamise mashin sealt nurgast ligemale!... keerage kruuwid lahti ja aidake mind seda kelmi kinni kruuwida. Teie näete, ta on natuke ülemäära wastane.“

„Herra rüütel,“ hakkas Kolarus maharõhitud healega rääkima, „herra rüütel, mul oli Teile midagi rääkida.“

„Nüüd ei ole seks aega, porimeister!“ wastas Schrimburg sellepeale käredate, „mo peas liiguwad Teie enese üle ka nii mitmed imelikud mõtted. Tehke seda mis ma Teid käsfin ja ärge unustage mitte ära, et mul ka Teie üle meelewald on!“

Porimeister waatas rüütli tallitust haleda filmawaatega pealt. Ta peas näitasiwad mitme-

fugused mõtted mõllama, aga ometi mitte ei awitanud need teda, tema hinge hädas.

„Olge ometi, herra rüütel, enam pitkameelega!“ maanitses Kolarus, „Teie kägistate praegu selle waese õnnetuma mehe ära! Ta ei wõi jo sedawiisi ometi mitte ühte sõna rääkida!“

„Ma olen juba ütelnud: wenitamise mashin siia!“ pööratas Schrimburg koleda healega.

„Seal ta seisab!“ näitas porimeister nime-
tatud mashina peale tähendades, „waadake ise järele, kas Teie teda pruukida wõite wõi ei. Kruuwid on t'al juba äraroostetanud ja kõik see wärf tahaks parandamist!“

Rüütli filmad wälkusiwad üle kogu ligi olewa piinariistade. Ühed neist oliwad juba väga wanad ja seeläbi mitte enam pruugitawad; mõningad jälle niisugused, kelle tarwitamisest ta fugugi aru ei saanud.

„Kuidas ööldud, herra rüütel,“ rääkis porimeister edasi, „kui Teie minu sõna kuulda wõtta tahate, siis wõiksin ma ses asjus Teile ehk kül abiks olla! Teie uäete jo ometi, et need riistad kõik väga wanad on ja mitte enam kõlblikud ei ole piinamise tarwis! Isegi ka see kaela kruuwimine ei sunni teda mitte ülestunnistama!“

„Noh, rääkige siis, mis Teie mõtlete!“ ütles Schrimburg kaela kruuwi pisut lödwemale lastes.

„Waadake siia,“ ütles Kolarus ja keeras wõtmega ühe pisukesse ukse lukust lahti. Nüüd nägi rüütel ühe kapi sarnatse ruumi enese ees,

kus parajaste kõrguse poolest üks inimene mõis püsti seista.

„Mis m' e sellega mõime teha?“ küsis rüütel põlastawalt.

„Minu nõuu on: meie pistame enda wangi kahelümne neljaks tunniks süia putkasse wangi. Siin ei ole t' al ka mitte palju ruumi tantsida, ehk selgem öölda, ta ei mõi süin ennast mitte liigutadagi, sest ukse keerame jälle lukku ja wõtme wõtate Teie oma kätte. Homme õhtu kell kümme teeme ukse jälle lahti, ja kui Hansner selle ajaga oma mõdistust mitte hoopis ära kaudanud ei ole, tunnustab ta kõik üles mis ta teab.“

Rüütel mõtles natukesel aega järele, siis wõttis ta latorni, waatas salakapi pörandad, seinad, lae ja kõik nurgad hoolega läbi, koputas süia ja senna käega ja jäi uueste mõtetesse seisma.

„See on see kõige parem piinamise paik minu aru järele!“ ütles porimeister.

„Noh, hea küll siis!“ ütles rüütel. „Ma teen Teie tahtmise järele. Aga wõtme wõtame oma kätte ja luku peale paneme ma ka oma pitseri. Homme õhtu tulene ma jälle süia ja kulan, mis mo puurilind laulma saab. Meister Hansner, olge nõnda hea ja astuge süia sisse!“

Rüütel kummardas wangi ees, keda see ka kõhe ära mõdistis ja ilma sõna lausumata putkasse pugem, mis n' agu puusärk laiuse poolest tema teha ümber üsna paras oli, ainult pea pidi mehike natuke maas hoidma, sest putka mõi kapi

oli t'ale natukene lühikene. Schrimburg waatas kawala naeratamisega tema peale ja lbi siis filmad porimeistri peale, kelle nägu nüüd hoopis rahulisem näitas olewad.

„Teie wastate selle eest, porimeister, et wang heaste puuris seisab ja et kellegi inimese jalg enne minu jälletulemist siia kambri ei saa,“ ütles rüütel.

„Ei, siia ei saa keski sisse ega wälja,“ ütles Kolarus. „Mina wastan selle eest oma eluga!“

Uks sai nüüd luku keeratud. Kolarus tõi waha, rüütel pani wõtme augu sisse waha ja pigistas oma pitseriga senna peale. Waatas siis weel lord ukse sees olewa pisukesest angust putkasse ja pistis siis wõtme oma tasku.

„Nüüd on mul Teile weel midagi jutustada, porimeister!“ hakkas Schrimburg jälle rääkima. „Teie linnas peab ka wististe ilka insiheneerisi, ehk mäekawajaid elama, kas Teie teate ehk mõne nende elu kohta?“

„Tean küll!“ wastas Kolarus, „aga ma ei saa mitte aru —“

„Saate warsti aru kätte, porimeister!“ wastas rüütel selle peale. „Saate enam aru, kui Teie ehk himustate! Kannatage ainult pisut aega, Teie saate Schrimburg'i warsti palju paremine tundma õppima!“

„Oh, ma tunnen teda nüüdki juba küllalte!“ wastas Kolarus naerdes. „Ta on luuramise asjade peale esimene mees. Aga kas meie mõrtsuka seltsi kätte saame, herra rüütel —“

Nende sõnadega astusivad mõlemad piinamise kambrist wälja wõlwi alla. Kolarus läks eele ja rüütel pani teda terase filmaga ikka enam tähele.

„Kell on juba kolm!“ alustas Kolarus juttu, „linnas walitseb weel öö rahu, herra rüütel! Du Teil wõimalikult ruttu nimetatud töömeest tarwis?“

„Ja muidugi, armas sõber,“ ütles Schrimburg. „Mis ma teha mõtlen, peab ka pea tehtud, saama. Mul on tulus nõuu ja tahan seda õige pea korda saata!“

„Aga niisugusel hilisel ajal, meil on, herra rüütel, praegu just poole öö aeg!“ ütles porimeister.

„Seda parem see on. Edasi ilma wiibimata! Beate seda alati meeles pidama et mul wõimalik ja wõimus on Teid kõiki teha ja käskida lasta. Ma loodan Teie saate mind jala pealt nimetatud töömehe juure juhutama, kes maa-aluse töödega tuttaw on!“

Porimeistri nägu kahwatas pisut ära, et latorn käest maha kukkus, mis ta wahel ajal oma kätte oli wõtnud.

„Maa-aluse töödega, herra rüütel?... Ma ei saa sest asjast mitte —“

„Tulge, tulge kaasa ja ärge pärige midagi enam minu käest,“ kääritas rüütel walju sõnaga. „Seepärast olgu Teile weel korraks ööldud, porimeister! Minul ei ole mitte palju kannatust ehk aega Teiega juttu edasi lobiseda, sest Teie

saate muidugi omal ajal nägema, mis tarwis ma niisugust ammetmeest tarwitan!"

Wiimased sõnad aga ütles rüütel niisuguse kindla healega, et porimeister mitte enam ei julgenud wastu tõrkuda.

"Palun mulle nii palju aega anda, et ma omale mantli ümber wõtan, herra rüütel! Sõ on külm ja Teie teate, et ma tõbine inimene olen."

Schrimburg tähendas peaga, et wõis minna ja tõmbas ka ise omal w'a musta mantli jälle ümber. Mõne minuti pärast astusiwad mõlemad mehed uulitsale, kus neil wilu tuul wastu puhus.

"Meil ei ole mitte wäga pikk tee minna, herra rüütel!" ümises porimeister, "sest määmeeste ülem, kelle nimi Krunner on, elab siin-
jamas ligi olewas pori-uulitsas."

"Määmeeste ülem Krunner!" kordas rüütel, "wäga hea, wäga hea!"

Ei wiibinud ka palju aega, warsti seisiwad mehed ühe pisukese madala majakese ees, kelle akende all pisuke roht-aed nähti olewad. Rigemale astudes pörutas Schrimburg ukse peale, mis peale lühikese aja pärast üks aken sai lahti tehtud ja halli juustega pea öö mütsiga nähtawale tuli.

"Olete Teie määmeeste ülem, Krunner?" küsis rüütel.

"Mis Teil siis temaga rääkimist on?" küsis wanamees pahaselt. "Miks pärast julgete Teie minu öö rahu rikkuda, mis muidugi wäga lühike on?!"

„Määmeeste ülem Kranner peab niipea ka-
heteistkümne määmehega keisri käsu peale rüütel
von Schrimburg'i juure tulema.“

„Ei, see on wõimatu,“ ksisendas wanamees,
„kas meie ei saa pääw otsa kül weel mitte rasket
tööd teha, mikspärast peame meie endid ka weel
ööse piinama hakkama?“

„Keiser Ferdinand'i nimel sunnin ma Teid
mõne minutiga endid riidi panna,“ wastas
Schrimburg kärelda healega, „ei täida Teie aga
mitte minu käsku, siis on wangikojas ka Teie
tarwis weel ruumi küllaste. Täidate Teie aga
filmapiik minu käsku, peate Teie oma waewa
rohkeste äratafutud saama!“

„Dige nali!“ ümises wanamees ja läks
afna alt ära.

„Kas Te tulete, wõi mitte!?“ ksisendas
rüütel walju healega.

„Ja, ja ma tulen filmapiik!“ wastas wana-
mees tuast. „Kannatage aga wähe aega!“

Raabri majadest saiwad juba mõned afnad
lahti tehtud ja wälja waadatud. Rüütel toetas
ennast rohtaja najale ja waatas sügawas mõttes
oma ette maha. Kolarus oli mantli tugewam
oma ümber mäsfinud ja seisis wait n'agu raka
toober. Määmeeste ülem, üks pitk laia õladega
wanamees, tuli wälja ja ütles:

„Tere hommikust, mo herrad! Do—oh —
tere hommikust, herra porimeister! Ja, ja nüüd
peab ikka midagi iseäraliku sündinud olema, et

herra porimeister ise oma hädise terwisega öösel wilu tuulega wäl—“

„Herra porimeister, öölge selle isandale, et ta minu käsku ilma wastu tõrkumata täidab,“ ütles rüütel käredate, „öölge t'ale, et mina see mees olen, kel siin midagi käskida on, aga mitte ükski muu!“

„Nõnda see küll on, mo herra määmeeste ülem!“ hakkas porimeister sõbraliku naeratamisega rääkima. „Siin see herra Georg Maksimilian von Schrimburg, keisrist ja riigi nõunikogust saadetud kohtuametnik, wõib meie linnas keisri loaga korratumaid asju korrale seada ja meie kohus on temale abiks olla ja igas asjas tema sõna kuulda.“

Määmeeste ülem kummardas auupakklikult rüütli ees ja küsis siis:

„Mis asjus pean ja wõin ma Teile oma abi anda, auustatud herra?“

„Teate Teie, kus Teie määmehed elawad?“ küsis rüütel.

„Tean küll, auustatud herra! Need on mul teada n'agu mo kümme sõrme!“

„Noh, siis on wäga hea! Nõige pealt muretsege siis mulle Teie kõige paremaist meestest üks tosin wälja ja tulge wiibimata floostri uulitsasse. Nõige hiljemalt ühe poole tunni pärast peate mind nimetatud uulitsas walmis ootamas olema!“

„Teie soowimine peab täidetud saama, herra rüütel! Ma olen walmis teele minema!“

„Hea küll!“ ütles Schrimburg. „Ma lähen

nii kauaks oma kortli; kui Teie oma mehed saate kokku kogunud, siis tulen ka mina senna; sest ma ise tahan Teie meister täna olla! Teie aga, herra porimeister, võite nüüd üsna otse teed koju minna. Teid ei ole mul praegu mitte enam tarvis!"

"Teie tahtmine sündku, herra rüütel!" ütles Kolarus auupakklikult ja hakkas otse teed raadimaja poole sammuma.

Schrimburg hakkas ka kohe sedamaid Karu trahteri poole astuma ja jõudis, kärmeste käies, veerand tunni pärast senna. Kõik trahteri rahvas magasiwad alles rahuliste; Schrimburg astus jälle oma kambri lahtisest aknast sisse, wiskas mantli seljast ära ja pani omale mündri selga. Nüüd wöttis ta laetud püstuli kätte, läks siis wöörkotta ja koputas trahteri peremehe Kraameri ukse peale.

"Kes seal on?" küsis Kraamer tumeda healega.

"Ma palun Teid minu hobust filmapilk lasta sadulasse panna, auus peremees! Raske tallipois üles äratada ja hoost mulle korrale seada!"

"Hea küll!" wastas Kraamer ja süüitas tule põlema.

Rüütel läks oma tuppa tagasi ja istus akna alla tooli peale maha.

Koiti oli juba wäljas, kui rüütel hobusega traawi sõites linna poole läks. Määmeeste ülem oma meestega ootas teda juba nimetatud kloostri uulitsas ja teretas teda auupakklikult kumardades.

„Ja nüüd edasi, kloostri waremetesse!“ käs-
kis rüütel walju healega ja mehed astusiwad
n'agu soldatid reas edasi. Walju linna rahwast,
kes juba oma toimetustel oliwad, waatasiwad
seda imeliku rongi lahtise juudega, aga ei saa-
nud sest tembust sugugi mitte aru, mis see kõik
ometi pidi tähendama.

Siin oli udune ja winge tuul puhus meestele
just otse wastu. Rüütel ratsutas meeste salga
kõrwas sõna lausumata edasi. Ta nägu oli tõsine
ja silmad läikisiwad t'al n'agu kaks tulekuuli.
Mehed oliwad ka wait n'agu kiwid, sest igaüks
kartis seda wäga tõsise näuga wäe-meest ja ei
julgenud seepärast ükski mitte liiga rohkestest healt
teha. Lühikese käigu järele oliwad n'ad kloostri
waremete ligi jõudnud. Päike tõusis just para-
jaste ja maalis kloostri waremed oma esimeste
kiirtega fulla karmaliseks. Rüütel pidas umbes
arwata kaksikümmend sammu kloostri wärawa wõi
wõlwi aluse ees kinni ja ütles mäameeste ülemale:

„Teie peate siin ühe laia kraawi ümber
kloostri waremete kaewama, saate sest aru, sõber?
Üks kraaw, mis kõige wähemast kolmkümmend
jalga sügaw on.“

„Kül ma mõistan, herra rüütel!“ wastas
wanamees ja andis oma meestele käsku tööle
hakata. „Kui ma aga teaksin, mis tarwis see
tehtud saab,“ ümises wanamees.

Mehed loopisiwad mulda mis labidad kõlise-
sivad, maa läks n'agu iseenesest karme töömeeste

käes lõhki ja suur kraaw, n'agu kuiwaks jäenud jõgi, tuli nähtawale. Määmeeste ülem läks, üksi filmi meeste töö peale waataja rüütli juure ja alustas juttu:

„Herra rüütel! Minu töömehed on praegu ühe nõnda nimetatud maa=aluse salatee üles leidnud!“

Schrimburg noogutas sõnalansumata peaga wanamehe jutu peale. Kõrku kogunud inimesed waatasiwad wahete wahel ara filmiga tõsise rüütli peale ja nende imeks panemine pidi weel palju suuremaks tõusma, kui n'ad üle põllu ühe salga sõjariistatega ehitatud soldatise ühe metsliku näuga päälifuga kloostri waremete poole nägiwad tulema.

Sammu kolmkümmend siia poole waremeid jõudes, sõitis rüütel neile wastu ja ütles päälilikule: „Boltzmann, Teie olete wäga sõnapidaja mees, ja see rõõmustab mind. Olete Teie aga ka waprust ja julgust enesega kaasa toonud?“

„Enam kui tarwis peaks olema, minu pärast kas tormame põrgu,“ wastas päälif oma nina alust habet keerutades. „Mis asja tarwis tarwitade Teie meid, auustatud herra?“

„Teie peate kümne, kõige waprama mehega, siia kloostri waremete alla sala koobastesse minema!“ ütles rüütel. „Teie tormate senni kaua wahetpidamata edasi, kunni wõite, ja kui ustele jõuate, neid puruks lööte ja iga elawad hinge kinni siduma ja wälja tooma. Olete minu soovimisest aru saanud?“

„Wäga täielikult, auustatud herra,“ wastas

päälil imeliku naeratamisega. „Aga meie wõime ka niisugustele, kes meile vastu püüawad hakata, päid purustada?“

„Ja muidugi, ilma mingisuguse mõtlemiseta,“ wastas Schrimburg, „aga ma usun nii kaugele ei saa asi wist mitte tulema. Aga kuulge weel edasi: Wiis meest jäewad siia kraawi kaldale ülesse ja waatawad nende siia kokku kogunud inimeste hulgas rahu üle, kolm meest jäewad wareme wärawa juure wahi peale ja kaks wiisist tulewad minuga niikohe raadimajasse.“

„Sündku Teie tahtmine, auustatud herra!“ wastas päälil.

Nüüd pööras rüütel oma hobuse ümber ja traawis mööda maanteed linna poole. Nimetatud kaks soldatid sammusiwad, et pead aurasiwad tema järele. Karu trahteri ees pidas rüütel kinni, astus hobuse seljast maha ja andis ratsutid tallipois Jaani kätte. Soldatid jõudsiwad ka juba seks ajaks senna.

„Astuge mehed sisse!“ ütles rüütel järsku aga sõbralikult, „wõite enne siin hea pruukostiga oma koha karastada!“

Soldatid täitsiwad wiibimata rüütli kasku ja pisut aja pärast istusiwad kõik kolm trahteris pitka laua ääres, kus peal wiina, õlut, sea-liha, mune, wärsked wõid ja saia oli pandud ja sõiwad suure ijuga.

Meister Kraamer seisis ukse juures ja waatas sööjate peale, t'al näitas n'agu midagi rüüt-

lele võluda olevad, aga ei olnud wististe jaks w'a mehikesel julgust mitte.

Rüütel sai aga asjast wiimaks ometi aru ja ütles: „Tulge meie ligemale, meister Kraamer! Kääkige ilma kartuseta! Meed soldatid siin wõiwad iga juttu pealt kuulda, olgu see ka mõnest iseäralikust asjast!“

„Herra rüütel!“ alustas Kraamer ligemale astudes juttu, „mul on Teie midagi iseäraliku asja jutustada. Meie wana ööwaht Toomas on täna ööse Raadi uulitsal ühe inimese näinud, kes karwa pealt ühe neist ammu kloostri waresmetesse ära kadunud kümne politsei soldati nägu olnud. Üks suur jäme laia õladega must mees olla teda kraadi-pidi raadimaja poole wedanud!“

„Soo—soo, wõi nõnda?“ naeris rüütel ja pistis toitu suhu.

„W'a Toomas tõestab seda tõeste — aga ei tea on see nii tõsi — et Teie, herra rüütel, olete rööwli seltsi juba ülesse leidnud!“ ütles trahteri peremees Kraamer, „kas on tõsi, mo herra?“

„Tühhi lori, meister Kraamer!“ ütles rüütel. „Teie ei pea mitte kõiki uskuma, mis inimesed räägiwad!“

Nende sõnadega tõusis rüütel laua äärest püsti, wõttis täidetud wiinapeetri oma kätte, pani seda sinu peale, jõi tühjaks ja andis siis salaja soldatitele märku, et pidiwad söömaga ruttama. Soldatid tõusiwad ka sedamaid ülesse ja astusiwad rüütliga seltsis trahterist wälja.

Rüütel kargas jälle hobuse selga ja kihutas linna poole. Raadimaja ees pidas ta kinni ja nägi, et porimeistri perenaene Ursula afnast wälja waatas.

„Koh?“ küsis rüütel naeratades, „on Teie peremees ärareisinud?“

„Ja, herra rüütel! tema reisis küll ära!“ hüüdis ta teist imestamisega tunnistades näust ära kahwatades. „Aga kuidas teate Teie, kui ma küsida tohin, seda?“

Schrimburg ei wastanud selle küsimise peale midagi, waid naeratas aga.

„Ta on mulle ühe kirja Teie kätte äraanda jätnud, herra rüütel!“ rääkis naesterahwas edasi ja andis ühe kofku keeratud paberi Schrimburgi kätte.

Schrimburg tegi seda lahti ja luges järgmisi sõnu:

„Herra rüütel! Ma olen mõrtsuka seltsi jälge peale saanud. Ärge laske endid mitte kellegi Teie luuramise ammetis eksitada. Meie ehk saame jahi peal teineteisega kofku trehwama. Ma loodan, mõne pääwa pärast jälle kodu Teid näha saada.

Teie truun alam

Jaakob Kolarus, porimeister.“

Rüütel ei näitnud seda mitte tähele panema, et Ursula teda terase filmaga tähel pannud oli.

„Andke mulle raadimaja wõtmed süia!“ käskis wiimaks rüütel lühidelt, kärelda healega.

Ursula läks jalapealt sedamaid käsku täitma. Waheajal hakkas rüütel soldatitega rääkima.

„Blaasedow! Teie peate filmapilk kloostri waremete juure minema ja nende wiie mehele, keda ma kraawi juure wahi peale jätfin, ütlemä, et neist üks senna wahi peale peab jäema ja teised neli keisri ja ka minu käsu peale, kõige kärmema hooste selga istuwad ja neid teesid mööda edasi kihutawad, mis süia linna tulewad. Pane tähele, iga maantee-aru ja kõrwalist teed! Kas n'ad mõistawad ka kõik tubliste sõita?“

„Just kui Tserkessid!“ tõendas Blaasedow.

„Wäga hea! Nemad peawad suurt postmaanteed mööda kummi kümne penikoorma kauguseni edasi sõitma, ka niisama iga teist teed, ja peawad iga reisijad ja igaüht teekäiad kinni wõtma. Kutake! Kümne minuti pärast peate Teie kloostri waremetes olema!“

„Kül ikka, auustatud herra!“ ütles Blaasedow ja pani omad pitkad putked kiireste liikuma, et mõne filmapilgu pärast rüütli filmist juba kadund oli.

„Ja Teie, Sarras, tulete minuga raadimajasse!“ ütles Schrimburg teise soldatile ja astus lahti tehtud uksest porimeistri tuppa. „Noh, kas tood juba wõtmed ükskord süia, wana nõid?“ kirjendas ta näust kahwatand ja wärisewa porimeistri perenaese peale.

„Oh ja armas Jumal!“ hädaldas naesterahwas, „mul ei ole Teile mitte nimetatud wõtmeid anda, kõrgeste auustatud herra! Porimeistri herra on n'ad oma kaasa wõtnud!“

„Soo—oh? Hm! Seda ei oleks ta mitte pruukinud teha. Tean küll, kuidas Teie herra lugu on. Wõtmed oleks ta wõinud ikka süia jätta! Weel parem oleks olnud, kui ta ise ka süia oleks jäänud!“

Porimeistri perenaene waatas wärisedes rüütlile peale.

„Üks kermes süia!“ pööratas rüütel, „kermes on mul ikka alati need kõige paremad wõtmed olnud.“

Wärisedes andis Ursula t'ale kõõgi kermes. Rüütel keerutas seda koleda naeruga õhkus ümber oma pea.

„Edasi, Sarras!“ ütles ta, „tulge minu järele. Paari minuti pärast saate Teie asju nägema, mis Teie juuksed n'aga süia okkad püsti kihutawad!“

Nad läksiwad jälle jellesama wõlwi alla, kust tee piinamise kambri läks.

Üks tugew kermes hoop pööratas ukse lahti ja mehed astusiwad sisse. Sarras silmitles uudishimuliku silmadega neid mitmesuguseid piinamise riistu ja Schrimburg tõttas pisukesse ukse juure, kelle taga ta nõdrameeleline wang oma wastusi tudeeris. Ta waatas oma pitseri märki, see oli terwe, siis wõttis wõtme taskust ja keeras kapi ukse lahti, aga — putka oli tühi ja wang oli kadund. —

Terase filmaga waatas ta putka seinasi, n'agu teaks ta, et seal üks sala wedru pidi olema, siis wirutas ta kermega paar head hoopi wastu pörandad, ühe tähtsama koha peale ja — midagi jündis, mis Sarra'st n'agu pitkse nool

äraehmatama pani, kes rüütli tallitust tähepannes pealt vaatas.

Üks maa al olewa rataste mürin oli kuulda ja putka wärises. Warsti peale seda wajus putka pitkamise alla ja tagumine külg nimetatud putkast wõi kapiist läks lahti ja meeste silme ees seisis üks wana poolkõdenenud puu trep nähtawal.

„See on see saladus!“ ümises Schrimburg ja waatas äraahwatanud Sarras'e peale. „Meie oleme märki ostanud trehwata!“

Ta astus trepi peale, ka soldat tegi sedasama ja mõlemad astusiwad pimedasse maa-alusesse keldri moodi ruumi. Rüütel jäi trepi ette kuulates seisatama, siis noogutas ta rahul olelikult peaga.

„Kõige esimeseks läheb meile küünalt tarwis,“ ütles rüütel soldatile. „See oli alb, et meie kohe mitte küünalt kaasa ei wõtnud. Kui rumal ma olin! Muidu tulewad mul ikka tarwilikud asjad meele, aga täna petsin ennast!“

„Ma jooksen kõõki tagasi ja toon sealt ühe küünla!“ ütles Sarras.

„See ei lähe mitte enam korda!“ ütles Schrimburg. „Ma mõtlen, et meie siia tulnud tee on juba jälle finni.“

Soldat jooksi trepi mööda ülesse ja hüüdis: „Ma toon küünla, tee on alles lahti, herra!“ —

Neli, wiis minutid pidi rüütel pimedas keldris ootama, enne kui ülewelt pisukesed walguse kiired alla keldri paistsiwad ja sedamaid ka soldat, küünal käes, alla astus.

Üks küünal ei jõudnud aga mitte seda laia pimedad keldert valgustada. Keldris edasi minnes leidsiwad n'ad ühe peeru puntra ja süüta-siwad ühe peeru neist kohe põlema. Nüüd oli walgust kül keldres ümber waadata.

Keldris oli väga palju ja mitmesugust warandust leida. Seal oli linast- ja siidiriiet, sallisi, rätikuid, walmis tehtud riidid, paranda riidid ja muud pisemaid asju väga palju ja mitmet sorti. Kahe wana seina kapi seest leidsiwad n'ad mitmesugusid sõjariistu ja kallid kuld ja hõbe ehtid väga palju ja mitmet seltsi. Seal oliwad pärli-paelad, kuld sõrmused, ahelad ja käe-ehted, ka prillijandi ja muud kallid kiwa, peekrid, toosa ja kallid Jaapani kiwi riistu lugemata hulk.

Sarras oli neid asju nähes ehmatand n'agu mõni neiu, kui peigmehe surmast kuulda saab, ta waatas kahwatand näuga selle rohke waranduse peale ja oli wait kui tumm. Nüütel, kes terase waimuga mees oli ja igast kelmitükist ja walest hõlpfaste aru sai, waatas läbi uuriwa silmadega seda suurt warandust. Wiimaks keeras ta kappide ukсед luku ja wõttis wõtmed oma kätte. Siis hakkas ta jälle uueste nurkasi ja soppisi läbi otsima. Jälle leidsiwad n'ad mitmesugusid wass- ja raud riistu, mööblid, hobuse riistu ja tuhandet sugu muud kribu kرابu kraami, mis läbi segamine ühte hunnikusse oli wisatud. Nüütel waatas kummar-kil neid asju, tõstis üht ja teist, tõusis jälle üles ja hoidis üht terawa otsaga haambert omias käes.

„Walgustage furd tulega mööda müürisi ümber keldri, Sarras!“ käskis rüütel oma seltsimeest.

See täitis sõnalansumata käsku. Schrimburg waatas hoolega iga lubja sisse pakkatanud pragu ja pudenend paika järele. Ka iga müüri sees olem arsfina kiwi wahе sai hoolega järele waadatud. Korraga jäi ta ühe pisut isemoodi koha juure seisatama ja ta suust kõlas sedamaid üks lühike „ahaa!“ kuuldawale ja hakkas siis ilma pitkema ajawiitmata kiwile tugewaid haambri hoopa andma. Lupa ja prügi kulkus praginal põrandale, aga mees tagus ikka ilma wahetpidamata edasi. Wiimaks hakkas juba üks arsfina kiwi liikuma ja kulkus siis mürtstutes põrandale maha. Soldat tõstis koha tule küünla kiwi aseme kohta ja karjatas äkiste. Sest müüri aukus oliwad ühe inimese kondid nähtawal.

„Seal ta on!“ ümises rüütel, „jälle midagi uudist. Koh — kül teised asjad ka nähtawale tulewad. Rüüd otsime kõige esmalt nende töö-tua ülesse!“

„Töö-tua?“ ümises Sarras, „missugune siis weel see on?“

Rüütel ei wastanud soldati küsimise peale midagi, waid wõttis küünla oma kätte ja hakkas jälle hoolega mööda müürisi otsima. Ühes madalas wõlwaluse kõrwalises nurkas leidis ta ühe pisukesse ukse, mis nii kunstlikult oli walmistatud, et kõige terawam waataja silm seda naljalt ei oleks leidnud, kui muidu, ilma mistisuguse kawa-luseta, jenna keldri oleks läinud. Aga meie

rüütel n'agu tundis haisu niisuguse otsimise töödes, sest mis ta mõtles, seda ta pidi ka filmapilt leidma. Üks märk seina peal ja pragu põrandas olivad jäljed, kes teda õige märgile juhatafiwad.

Jälle wöttis ta kerwe kätte ja põrutas wastu usti, et pilpad n'agu linnud põrandale lendafiwad.

Mõne filmapilgu pärast tuli üks pisuke kahekja nurgeline tuba nähtawale, kus sees üks sohwa kena marmori lauaga oli. Lانا jalad olivad põranda külges kinni ja seal peal poolele põlend küünlad. Schrimburg süütas n'ad põlema ja walgus n'agu pääwa ajal walgustas tuba.

Põue=oda, mis laua peal oli, pani mehi natuke järele mõtlema. Schrimburg tundis sedamaid selle põue=oda ära, sest see oli just niisamasugune kui ta ühe mõrtsuka käest ära oli kiskunud. Tuas oli ka weel üks õige nägus kapi, aga selle üks oli lukkus. Schrimburg wirutas jälle kerwega wastu usti ja üks läks puruks ja kapi seest tulivad weel terwe pool tosinad terawaks ihutud just niisamasugusid põue=odasit nähtawale, kelle käepidemetes see nimi „Romaano Sitsiliaani“ sisse lõigatud oli. Ka püstulid ja mõkafi olivad seal kaunis hea hulk, kelle haljad raud torud küünla walgusel eemalt neile wastu hiilgafiwad.

Schrimburg wöttis paar põue=oda ja ühe püstuli, pistis neid oma wöö=rihma wahetele ja käskis oma seltsilist sedasama teha. Siis astus ta ühe teise ukse ette, wajutas ta käepidemest lahti ja ümises jälle ühe lühikese „hm!“ ümina

kuuldawale, mispeale siis mõlemad ühte kot pimedada wõlwi alla astusiwad, mis n'agu pime sügisene dö neile wastu paistis.

Terwe weerand tunni aega kuulas rüütel wakka ukse peal, kas pimedas ruumis ehk keski oleks healitsenud. Siis aga hakkas ta walju healega naerma ja ütles:

„Tõeste, nüüd on asjad kõik korras!“ ja tõmbas seda üteldes ukse tagasi astudes jälle kinni. „Pst! Sarras! Olge wait! Urge healitsege! Nüüd peate warsti midagi uudist nägema!“ fofistas ta oma seltsilisele tajakeste kõrwa sisse.

Waewalt oli ta oma juttu lõpetanud, kui üks, keda ta praegu kinni oli tõmbanud, jälle lahti sai tehtud ja üks mees, katkise riiete ja fasis juustega senna tuppa astus. Waewalt oli ta naerjad rüütelt silmanud, kui köhe näust ära kahwatas, põlwili maha kukkus ja armu palus.

„Palun oma peale armu heita, kõrgeste auustatud herra! Ma tahan kõik ülestimistada!“

„Dmeti ükskord?“ wastas rüütel naerdes. „Arwan isegi seda! Aga kahju, nüüd on see juba wäga hilja! Mikspärast ei ole Teie mitte oma wangi putkasse jäenud, kuhu ma Teid öösel panin, ja oma hullu tembutamise mängu edasi mänginud?“

Sunnetu mees wärises kõigest kehast.

„Auustatud herra, ma kartsin Kolarust... Üks hirmus wanne kõidab minu keelepaelad kinni!... Ma ei tohtind mitte rääkida, süiski

aga kui Teie lubate minu peale armu heita, tahan ma oma lubatud wannet murda ja Teile üht tähenduse wäärt tunnistust — —“

„Ei seda kogunigi mitte!“ tungis rüütel kurja sõnadega tema jutu wahele. „Seda oleks Teie pidanud juba ammu enne teadma. Nüüd on juba see kõik hiljaks jäenud! Ma püütsin Teid jo mittu korda tunnistusele tuua, aga Teie jäite ikka wana wiisi suureliseks ja kangekaelseks. Nüüd wõite siis oma rumaluse eest palka oodata!“

Selsamal filmapilgul tungis üks tüme sõjariistade kõlin walju inimeste healtega segatud, meeste kõrwu. Teisel filmapilgul läks üks jälle uneste lahti ja päälif Boltzman oma 10 wapra mehe ees otsas tormas tuppa.

„Mis pagan, Teie siin, herra!“ hüüdis ta kõige suurema imestamisega. „Kuidas olete Teie ometi siia sisse saanud?“

„Ühe rebase urkal on ikka palju sisse ja wäljakäimise kohte!“ wastas Schrimburg, „aga kui keegi ise ka üks rebane on, siis leiab ta ka jo peagi nõuu. Nüüd aga kõige esmalt pange seda tähele, mis ma Teile ütlen!“

„Kääkige, auustatud herra! Mitte üks sõna ei pea sest kaduma minema!“ wastas päälif.

„Teie lähete niikohe linna ja wõtate enda meeste abiga kõik raeherrad wangi! Saate aru?“

„Teie käsju peale, herra rüütel, ja kes wastu paneb?“

„Saab muidugi ilma armu ja halastuseta

maha löödud. Wõtke 6 meest enesega kaasa. Teised neli meest jääwad siia wahi peale."

Riikohe walitses päälif Boltzman nimetatud 6 meest wälja ja pööris siis ennast n'agu küsides rüütlile poole.

"Kül Sarras Teile teed näitab, mis Teid jälle siit rebase august wälja wiib!" ütles rüütel sellepeale. "Mööda maa-alust teed, kust Teie tulnud olete, ei pruugi Teil mitte enam tagasi minna. Kõige pealt aga siduge mulle enne siin seefinane kelm kinni ja waadake hoolega ta järele, et ta mitte ära ei põgene!"

Nende sõnadega tähendas ta käega Hansner'i peale, kes hambaid kiristades seda kogu talitamist pealt waatas. Mõne minuti pärast oli wang kinni siutud ja taha pimedada wõlwi alusesse tõugatud.

Wahel ajal aga oli Schrimburg ise ühe kummuti lahti teinud, mis tua kõige pimedamas nurgas seisis. Pealmise suhwlaekas leidis ta ühe hulga kõigesugu parukaid ja juuste wärkisi, teises kaunis suure jau walfi habemeid, prillisi ja muid seejuguiseid wõreteri ehitusi. Rüütel wõttis neist kraamidest ühe juuste wärgi, nii kui ka sedasama karwa habeme, omale, siis weel kord oma mehi kõwaste kinnitades, et hoolega tema käsku täidaksiwad, läks ta läbi piinamise-kambri ülesse raadimaja kotta tagasi.

Wäljas aga oli wahel ajal määratu rahwa hulk ennast raadimaja ukse ette kokku kogunud. Et keegi aga weel asja tõsist põhja ei teadnud,

oli rahwa suus jut tõusnud, et wõeras rüütel mõni nõid wõi muu seesugune ammetmees pidada olema. Wõis olla, et kui rüütel rahwale nähtawale tuli, kus kõik teda ähwardawa silmega wahtiswad, et neil mitte weel üsna kindel nõuu ei olnud peetud, seda sinast wõerast meest, kes, ilma et porimeistri wõi kellegi muu inimese käest oleks luba küsinud, seal oma pea järele tegi ja toimetas, kinni wõtta ja puuri pista ja nõnda teda ennast sealt eemale toimetada. Uga asi ei tulnud ometi mitte nõnda kaugese, sest wälgu kiirusega oli jut linna rahwa suus laiale läinud, et wõeras rüütel selle kogu, ligi kolm sada meest suur, rööwli seltsi üksi ise oma käega olla wangi wõtnud.

Mitmegei südamest pealt waatajate hulgas käis wärim läbi kui rüütli tugew keha kogu raadimaja kiwi treppide peale nähtawale tuli ja oma terawaid hallisi silmasi salapilguga üle rahwa hulga laskis käia.

„Kes teite seas siin on üks mees, kes ennast Grohman nimetab? Kalewikuduja meister Grohman?“ kõlas teisel filmapilgul tema wägew heal.

„Siin, siin!“ hüüdis üks wanadlane wäikese kasuga mehike, kus juures ta ka juba teisel filmapilgul omale teed rahwa hulgast rüütli ligemale püüdis teha.

„Hea küll!“ ütles Schrimburg sellepeale. „Minge siis siia raadimajasse. Otsekohe üle koja minnes tulete Teie linna kohtu piinakambri. Seal saate Teie üht kitsast treppi nägema, mis

alla keldri wiib. Minge senna alla ja otsige sealt nende waranduste seast, mis seal hunnikus seisawad, enda omaduse, wõi parem ööldud, enda waeße äratapetud lapse omaduse teiste asjade seast ülesse!"

Seda kuuldes hakkas korraga meister Grohman'i tugew keha wärisema ja wabisema. Tema rinnust tungis wali nutu ohkimine kuuldawale. Ühe imekspanemise wäärt osawusega hakkas ta äkiste selle aruldase mehe kätte kinni ja wajutas teda oma wastu mokki.

"Küütkli herra, Jumal tasugu Teile seda waeße igaweste!" hüüdis ta pisarail silmil, waewaga nutu hoogu rindu tagasi surudes. „Teie olete minu ja minu lapse waenlastele kätte tasunud. Olgu Teile, rüütli herra, selle eest tuhat kordne tänu osaks. Sest hirmsast ööst saadik, kusa ma selle kõige kallima ära kautasin, mis mul aga iiales oli, ei saa ma enam ööl ega pääwal rahu. Iga tund seisab minu waeße äratapetud lapse kahwatand nägu minu silma ees ja hüüab mo kõrwus: ‚Tasu ära, tasu ära, mo isa, minu ja minu Konrad'i waenlastele; sest meie oleme mõlemad saanud äratapetud, ühe kõige hirmsama wiisi peal äratapetud!‘ Mis wõifin ma teha?... Eks ei ole ma porimeistert Kolarust küllalte palunud, lossiwaremeid lasta maha kiskuda ja nõnda seega rööwli feltsi ülesotsimisega ometi hakatustki lasta teha. Kas ma ei annud linna kohtu herradele nõnu seda kogu rööwli pesa lasta sissepiirata ja wiimaks hoopis arahäwitada? Aga see finane õnnetu inimene ei wõtnud minu

juttu kuuldagi, ja, kuidas nüüd need asjad seisa-
wad, nään ma nüüd juba isegi ära, et niiviisi
just see kõigeparemini oli, sest tema ei oleks nõnda
viisi ometi midagi mõinud pääwa walgele tuua!"

"Et see juba niikaugele on tulnud, siis olgu
Teile teada ja seega siis see kogu saladus awa-
likuks tehtud. Teie porimeister on ise üks suur
kelm!" wastas Schrimburg sellepeale rahulise
healega. "Tema ise, ega mitte keegi muud, on
see kuulus kardetaw „Romaano Sitsiliaani“, ja
teised raeherrad on kõik tema abimehed!"

Seda kuuldes lõi meister Grohman käega
oma wastu otsaesist. Ta meelest oli, n'agu jäeks
ta praegu peast rumalaks. „Kolarus ise?" ümises-
ta, „ja kogu raeherrad üks rööwli seltskond?
See on ilmapõimata! See nii wali seaduse
pidaja, jumalakartlik, linna kaitseja, isalik hoole-
kandja ja muret pidaja porimeister, ühe hirmsa
rööwli seltsi peamees? Ei eksi Teie ehk aga
mitte selle jutuga, rüütli herra?"

"Minge aga ise alla waranduse kambri, küll
Teie sealt siis selgemat tunnistust leiate!" käs kis
rüütel. „Ja kui Teie mulle siis weel pisut abiks
tahaksite olla, siis aidake päälit Boltzman'ile Teite
linna raeherrad kinni wõtta. Minul enesel ei ole
küll selle tarwis mitte enam aega, sest et pori-
meistri enese järele pean luurama, kes weel küll-
lalte tark oli, et parajal ajal ära jõudis karata.
Mis küll paraku pidin sündida lastma, sest et asi
teist moodi ei olnud võimalik äratõimetada!"

Nende sõnadega kummardas ta pisut peaga Grohman'i poole ja pööras siis jala pealt ümber, oma hobuse juure minna, mis ikka veel wana koha peal, aga wahel ajal hulga uulitsa poisikesest ümber piiratud oli. Ka tema hobune oli selle wäikse linna rahwa meelest n'agu ta isegi üheks wäga imekspanemise wäärt loomaks saanud.

Kõik andsiwad t'ale auupakkisult ruumi. Juba tahtis ta oma looma selga karata, kui korraga üks wali kärin teinepoolt küljest t'ale rahwa seasst kõrwu tungis.

„Hei! Mis seal on?“ küsis ta, juba ühe jala peal sadulas piisti seistes. Seal nägi ta aga äkiste üht soldatit, keda ta maanteede peale järele luuramise tarwis oli wälja saatnud. Kui sadulasse oli istunud ja soldat juba wahel ajal oli ligemale jõudnud, hüüdis ta:

„Ah, Teie oletegi, Graning? Mis seal on?“

Soldat ligistas ennast rutulise sammudega tema ligemale. Enese ees aga ajas ta üht wäheldast, naraka riietega katetud meest, kellel paks must habe ja juuksed ja üks wahatud riide sees olew pak kahe rihmaga selgas nähti olewad.

„Kes see on Teil seal, Graning?“ küsis meite salapolitsei ammetnik wägise oma naeru tagasi hoides.

„Di, see on see w'a wäeti kaubakandja Elias Koon, meite naabri külast!“ kõlas üks heal rahwa seasst.

„Rüütli herra,“ vastas Graning, „Teie käst oli iga reisijad finni wõtta, kes — —“

„Hea küll, hea küll!“ tungis Schrimburg käega tagasi tõrjudes soldati jutu wahele, mille wahel ajal tema film jala rõõmusest wälkus, jeda wiletjad, küürus kõwerdawat kauba kandjad oma ees ligemalt tähelepanes tunnistades.

„Mina olema, wahi herra, isik waene polkatud jundimees! Ei tee kellegile paha ega kurja! Mina müüma halwema oma kaupa, kui Teie, ristiinimesed! Minul olema ilusad sõrmused, ketid, kallid pärlid, noad, keerid, nõela toosid, kõik, kõik wõite wana Elias Koon'i käest halwalt osta!“ hüüdis kaubakandja, kus juures ta ise sellepeale rüütli hobuse ette põlwili maha heitis.

„Tõuske ülesse!“ karkis Schrimburg, kelle näu jume wahel ajal ennast juba hoopis kolemaks oli muutnud.

Kui kaubakandja aga kole filmapilk ei tahtnud tema käsku täita, kargas Graning tema kraade finni ja tõstis teda tugewa käega n'agu tafutorti raputades maast ülesse.

„Nõnda, nõnda see on õige!“ naeris rüütel, „ja nüüd tõmmake ta parukas peast ja wälk habe eest ära! Aga ruttu, ruttu!“

Soldat, kes nüüd asjast enam aru sai, täitis filmapilk tema käsku. Kaubakandja kaju kõwerdas aga ennast weel enam kõwerasse. Tema filmad, kui tulekuulid, nähti wiha pärast wäl-

kuwad. N'agu näha oli, ei tahtnud ta mingi hinna eest oma nägu linna rahwale näidata.

Ehk ta küll igatepidi kõigest wäest selle wastu püüdis panna, ei läinud see t'al ometi mitte korda. Juba oli ümberseisjate seas siin ja seal walju nurinat ja sõimamist kuulda ja korraga kõlas äkiste üks heal rahwa seast: „Taewane Jumal! See on jo meite endine politsei teender Kaalberg, kes ka wiimati teistega waremetesse ligi läks, aga peale selle kellegile enam nähtawale ei tulnud!“

„Et see nõnda tõsi on, wõib igaüks ise oma filmaga näha,“ hüüdis Schrimburg sadulasse püüsti tõustes. „Nüüd aga Graning, siduge ta kinni ja wiige teda senna sammasse kus ta seltsimees Hansner juba enne ees on! — Teie aga rahwas!“ hüüdis ta walju healega, kui nägi, kuidas kogu rahwa hulk ennaft wihaga wangi poole pööras, et ise juba siin kohe temale kätte maksta, „Teie ärge püüdke mingisugust waenu tema wastu tõsta. Küll kohus seda t'ale omal ajal ja wiisil äratasub. Ei kuula Teie aga mitte minu sõna, siis Jumala eest, ei ole mina ka mitte üks niisugune mees, kes enesega lasneb nalja teha!“

Kohkudes taganesiwad kõik ümberseisjad tema wihast põrnitawa filmawaate eest tagasi ja wahe ajal kui Graning teiste, juure jõudwa soldatitega wale juuti kõidikusse sidus, kihutas rüütel põdigite üle risttee, uulitsat mööda alla, mis wärawast wälja Karu trahteri wiis.

Kartuse ja imekspanemisega waatasiwad kofku

Kogund rahwa hull tema järele. Kes oli seesinane mees, kes ehk küll täieste tundmata ja kõige linna-rahwa seisusega hoopis wõeras oli, siin ometi hoop hoobi peale iga pettuse ja kurjatöö wõrkus seiswaid asju lahti arutas, kelle sees see waene linnake juba nii mitu aastad oli kinni mäsfitud olnud? —

Wähe aja pärast jõudis Schrimburg juba trahteri ukse ette. Ta kargas hobuse seljast maha ja andis teda seal ühe pool unise ukse najal seiswa sulase hoole alla selle käsuga, et looma eest heaste toidu nii kui ka puhkamise poolest hoolt kannaks. Siis aga sammus ta tuppa, et seesuguse töö ja talituse peale enesele ühe hea kõhu täie toitu lõunaks lasta walmistada. Tuppa jõudes wõttis ta oma mõega, mis nurgas seisib ja läi sellega järgemööda kolm korda tugewaste wastu lauda, nii mis kõlas, nii oli see ikka tema wiis, kui ta wähest teenijaid oma jutule tahtis hiiüda. Sel korral aga ei nähtud kedagi nähtawale tulewad. Ta tõmbas tua ukse lahti ja hiiüdis siis oma walju healega niipalju kui ta aga jäfkas.

„Hei, hei, meister Kraamer! Kus pagan Teie ometi olete? Miks mo lõuna söömine weel mitte walmis ei ole? Kas Teie ka juba hakkate laisaks jääma?“

Neid sõnu üteldes langes ta film wana halli peaga trahteri sulase peale, kes praegu tallist tulles, pitkameesi õue wärawa poole nähti astuwad.

„Kas teate ka, auustatud herra,“ vastas sulane, „et praegu mitte ühte inimese hingegi kodu ei ole. Kõik jooksiwad linna rööwli seltskonda vaatama, keda see wapper wõeras riütel olla juba kinniwõtnud.“

„Dlete Teie peast rumalaks läinud wõi?“ sõitles Schrimburg pahaselt, „weel ei ole midagi teada, ja seeläbi et niipalju minu aega wiidate, ei saa see asi ka mitte palju kaugemale jõudma. Looge mulle ennem süia ruttu üks tük pekki, saia ja pudel kulla karmu joodawad wiina. Teate jo ise wäga heaste, et ma Türgimaa wiinasi kõige enam juua armastan.“

Wana trahteri sulane tõi mis teda kästud oli. Schrimburg aga pani oma mõega põigiti enese põlwele peale ja ütles kui sulane tahtis jälle tuast äraminna.

„Minu hobust wõite Teie üks tund aega puhata lasta, ja siis jälle ukse ette tuua. Senni kawa aga ei soowi ma, et keegi minu jutule peaks tulema!“

Selle wahel ajal kui ta pitkamesti oma juutäisi suhu pistis ja klaas klaasi järele kallist wainustawad märjusest äratühjendas, oli ta näu jume enam kui ual enne tõsiselt läinud ja sügawa mõtetesse wajunud ja hädaste aga oli ta oma lihtkorralist sööma aega lõpetanud, kui juba istme pealt püüsti kargas, ja oma kaasa toodud paruki ja walsi habeme nähtawale tõi ja mõlemaid siis suure osawusega oma ümber seadis.

Siis astus ta pisukesse peegli ette ja waatas terawaste tunnistades iseenele näu kaju; kus juures ta ka iseenesega rääkides wõerast healt püüdis järele katjuda teha, mis t'al ka wiimaks tema meele heaks wäga heaste korda läks.

„Sjegi wana taewa taat, kui ta peaks juh-
tuma mulle maantee peal wastu tulema, ei saaks
mind seesuguses näu ehtes enam äratundma,“
ümises ta iseeneses, „aga eks wõi ikka korra
proowiks katjuda.“

Kui nüüd selle esimese tööga oli walmis
saanud, wõttis ta kapist oma halli rüütlimantli
wälja, pööras ta ümber, nõnda, et wooder wäl-
jaspoole jäi. Et mantlil musta kalewist wooder
oli nägi rüütel selle sees wäga kena wälja, mis
aga siis weel palju suuremaks tõusis, kui ta
omale ühe suure musta sulgega kübara pähe
pani, mis ta suuremad jagu wõeraid juukseid
pea pealt täieste kinnikattis.

Pärast seda kui ta ka weel mõned püstulid
oli põue pistnud, wiskas ta ruttu ühe karme
waatepilgu aknast wälja.

Maantee, kus mitte üht elawad hinge ei
nähtud liikuma, oli täieste tühi ja waike.
Ruttu kargas ta ühe osawa sammuga aknast
wälja ja mispeale siis pitka sammudega mööda
maanteed edasi tõttas, ometi aga ühe weerand
tunni aja pärast jälle tagasi pööras ja ka nüüd
tõeste wana trahteri sulast oma hobusega trah-
teri ukse ees nägi seiswad.

Kui mõeras juba kannis ligidale oli jõudnud, wiskas sulane õue wärawa suus ühe kohkuma waatepilgu tema otsa, kes sest aga midagi ei näinud wälja tegewad, waid otse kohe oma hobuse juure astus, teise filmapilguga juba tema selgas istus ja siis wägise waljad sulase käest äraiskus.

„Herra, herra, mis Teie meeles on? Mis temp see ometi on? See on jo ometi rüütel Schrimburg'i hobune!“ hüüdis ta pool kohkudes. „Kasige maha, maha hobuse seljast, wõi pean ma Teid mõne hobuse warga nimega nimetama? Rüütli herra, rüütli herra!“ hüüdis ta kõigest jõust õuest tupp. „Tulge wälja, tulge wälja, keegi tahab Teie hobuse ärawarastada! Jah, seda ma wõin praegu kül tõega ütelda, eht kas sellepeale kohe oma pea pandiks panna, kui jee praegu mitte siin üks neist k..... Romaano Sitsiliaani seltsimeestest ei ole!“

„Mees, pidage oma loba suu!“ hüüdis rüütel hobuse seljast, „ja ärge segage endid asjadega, kellest Te midagi aru ei saa!“ Ja seega andis ta siis hobusele kannukseid, et teise filmapilguga juba tüki maad trahterist oli eemale jõudnud.

Wana trahteri sulane Jaan oli mõera mehe healt kuuldes hoopis ära kohkunud. Warsti lõi t'al see kogu kuulnud jut südamesse. Ehmatand ja näust kahwatu waatas ta üksi filmi mõera ratja mehe järele, lõi siis enesele ristifese rinna ette ja ümises: „Armas taewane Jumal! Ole meile

ise armuline! See oli jo püsti kurivaim ise! Dh... Dh..., kui see asi peaks veel üksford heaks minema, tõeste, siis lähaks kõik asi veel wiimaks heaks."

Vanamehe ehmatus e kaamisest tähelepanemata tormas aga rüütel mööda maanteed ühtepuhku wahetpidamata edasi. Et Schrimburg'i hobune priske ja heaste puhkanud oli, traawis ta edasi, et tolmuga pilwe aga taga oli. Ta wõis ehk nõnda wiisi tund aega sõitnud olla, kui juba ligi kolm penikoormad linnast eemale oli jõudnud.

Üks üksik wõerastemaja, kes arwata paar tuhat sammuga maantee eest eemal metsa ääres seisis, tõmbas meite rüütli waatepilgu oma poole. Ta pööras tee pealt kõrwa ja sõitis põigiti üle põllu otse otse maja ukse ette. Mõned sammud maad uksest eemal nähti paar suurt kaami koormad seiswad. Hobused oliwad wantrite eest ärawõetud ja sõiwad sõimete seest aksleid ja kaeru. Ka Schrimburg kargas hobuse seljast maha, laotas oma mantli üle märjaks aetud hobuse ja astus, kui weel enne korra oma kotta filmadega mõlemaid kaami koormaid oli ülesfilmanud, tупpa.

Tuas istusiwad kolm, neli sinise kamsulitega kannis lihtlabast meest ühe laua ümber, pisesesed sauest piibu-tobid tormasiwad suus ja jõiwad tina kannude seest wahutawad õlut.

"Kus peremees on?" pööras sissetulija ennast küsides wagufaste edasi jutustajate wõeraste poole.

Seal astus üks pisuke näutu mehike pime-
daft nurgast, kus ta ühe klaasi ja pudelitega
täidetud kapi varjus oli püsti seisnud, nähta-
wale ja ligistas ennast alandlikult rüütli lige-
male.

„Andke mulle filmapill enda wõeraste üle
tähendatud märgi-raamatud näha,“ ütles rüütel
müristawa healega. „Kõige wõeraste üle, kes
eile ja täna siin Teite wõerastemajas on sees
käinud. Peale selle ka weel suu sõnaga tun-
nistust igast ühest, kes siin Teil sõõnud ja joo-
nud on!“

„Sooo—h! Aga auustatud herra, ma ei
saa mitte aru, mis digusega Teie seda kõik
wõite pärida.“ —

„Mis, mis? Kellegi muu kui keisri ja riigi
nimel!“ käreatas Schrimburg müristawa healega
ja trampis ise seal juures jalgega wastu põran-
dat, et wanad lauad ägisesiwad ja krägisesiwad
tema jalge all ja wõerad kõik kohkudes tema
otsa waatama jäiwad. „Ah, Teie ei tea mitte,
kes ma olen? Mina olen rüütel Georg Maks-
milian Schrimburg ja kõige kõrgema käsu peal
tema asju toimetamas. Kas annate nüüd enda
wõeraste nimede raamatu süia wõi ei?“

Nüüd tõi peremees wärisedes ühe tahwli
fenna, kelle peale mõned nimed ühtlasi üles-
pandud wõla kirjaga oliwad ülesse kirjutatud.
Wali mees lõi korraks filmad tahwli peale ja
kaskis siis sellepeale peremeest, et ta ka temale

weel iga muu teise inimese üle, kes tema juures olivad sees käinud, täieliku otsust annaks.

Wahel ajal, kui peremees rüütli käsu peale t'ale, niipalju kui see t'al wõimalik oli, rääkima hakkas, pugesiwad kõik wõerad laua äärest üks-aamal uksest wälja. Meestel oli wõerast rüütelt nähes hirm peale tulnud, südamed saapa säärde kukkunud ja nõnda siis üksaawalt uksest wälja pugunud. Ja tõega oli iga ühel asja wõerast rüütelt tema suure laia õlade, tugewa keha kaju ja lõwi sarnatse healega, küllalt karta ja ei soowinud ükski temaga ligemalt sõbrust teha.

„Ühe weerand tunni eest on weel see wiimane neist kõigest reisirjatest, kes eilsest saadik siin minu majas on sees käinud, ära läinud,“ lõpetas peremees oma aruandmise jutustamist.

„T'al nähti kaunis pikkad, mustad kähharad juuksed olema ja sedasama moodi kruusis habe. Keha poolest nägi ta keskmise kaswuga mees olewad, aga väga kõhwetand. Nägu oli t'al kahwatu ja silmad väga kahtlased. See kogu mees nägi wälja n'agu, ma ei tea isegi ütelda, mis moodi.“

„Uhaa, sõber! Ma näen, Teie olete ise üks terane tähelepania!“ ütles rüütel, „ja kui Teie teaduse tähendusel mulle wähedagi kasuks on, ei pea see Teile mitte kahjuks olema!“

„Doh! Mina panen alati iga wõerast inimest, kes minu majas käib, hoolega tähele!“ wastas peremees meelitawalt. „Seda on ka

nüüdsel rahutumal ajal, kus niipalju kõigesugu margaid ja riisujaid ümber hulguwad, wäga hädaste tarwis!”

„Kas Teie ei tea mulle mitte ütelda, kust poolt see reisija tuli?“ uuris rüütel edasi.

„Tema tuli siia mööda Hammerbergi maanteed ja nähti mehikesel wäga rutt taga olevad, ehk ta küll oma toidust, mis ta siin enesele tellis, kõige rahulise oleguga püüdis ärasüüa, aga siiski iga filmapilk nähti teda ufse peale ja aknast wälja waatawad. Ma küsisin küll ka ta nime ja ammeti seisuse järele, mispeale ta mulle jutustas, et ta nimi Boliwaar, ja ise usu poolest rätsep olla. Ta olla üks wana rändaja sell, kellel ühespaigas sugugi rahu elada ei pidada olema ja ta nõnda juba peale kolmkümmend aastad mööda maailma ümber rännata. Ta näitas ka mulle mõned paberid, mis, nii kuidas ta seda ise ütles, tema üle tunnistust pidada andma; aga ma ei arwanud waewaks waja olevad, neid ligemalt läbi waadata, sest et ta kui üks isemoodi imelik mehike mulle warsti aru andis, et ta jälle nii kohe pärast sööma tahta edasi reisida.“

„Hm!“ arwas rüütel pisut järele mõteldes, „ja tema juuksed, arwate Teie, tuliwad Teile pisut imelikud ette? Arwate wist nõndajama moodi, n'agu need minul siin on, kas 'pole tõsi?“

„Ja, Teil on õigus, herra rüütel! Just n'agu Teie omad siin,“ wastas peremees. „Aga

Teite nägu ei taha ka mitte üsna heaste Teite juuste ja habemega ühte passida!"

"Aga ütlege mulle weel, mis moodi riided sel rändaja sellil selgas oliwad?" uuris Schrimburg ikka weel wana wiisi edasi.

"T'al oli üks lühike, halvast riidest kuub selgas, kelle üle t'al üks kohwi karwa pruun niisamasugune äraikulund mantel oli mäsitud, mustad püksid, aga ülemäära wäga kenad saapad jalgas. Peas oli t'al üks pisuke kolme nurgeline lühikese kirju sulgedega ehitatud kübar. Kui ta tuast wälja läks, pööras ta omad sammud metsa poole, mis Kornburgi wiib. Ta arwas, nii kuidas ta seda mulle ise jumalaga jätmise juures ütles, weel enne õhtud senna jõudma. Ja et ta mulle kõik mis ta wõttis ilusasti äramaksis ja midagi wõlgu ei jäenud, siis on ta minu meelest kõige pealt, kui üks nõnda nimetatud wahwa joomawend ja wäga auu sees peetud wõeras olnud!"

"Koh, — seesugune auu uhkus wõib jo ka jälle õige pea wähemaks kahandatud saada," arwas Schrimburg, "kust poolt läheb see tee, mis Kornburgi wiib, edasi, mis seesinane rändaja sell enesele wälja walitses?"

"Tulge õue!" palus peremees, "ma tahan Teile näidata."

Mõlemad astusiwad sellepeale õue.

"Siit paremat kätt maja käib üks jalgteepõldude wahelt edasi, mis otsekohe metsast läbi

läheb ja wiimaks suure maantee peale wälja kallab. See tee läheb otse Kornburgi. See sellike, kes küll pisut n'agu oma jalgu taga wedas, aga sellegipärast kaunis kärmeste edasi astus, läks just siit sedasama teed mööda edasi. Teie, kes Te kaunis noor ja tugew näitate oled, saate teda küll peagi kätte!"

"Täna Teid wäga!" nikutas Schrimburg pisut peaga, kus juures ta ise ühe kuldtüki kohmetand peremehe peusse pistis, „ja pidage minu hobuse eest heaste hoolt, sest ma tulen jälle peagi tagasi!"

Müüd mäsfiis ta mantli tugewamine enese ümber ja astus ruttu mööda jalgtee-rada edasi, kus juures ta iseeneses ümises: „Terawa silma ja targa meelemõistusega ei ole iga kord kõik asjad ka weel mitte korrale toimetatud; sest inimesel peab õnne olema ja kaelaohtriku ammetnikul peab järgeste tema ammetis kogemata juhtumine abiks olema!"

Mõne minuti pärast oli juba mets käre. Ka pime oli juba kätte jõudmas. Kõrge oksapuude latwad mühisefiwad ja kohisefiwad kaunis kohutawalt tema ümber. Tuul, mis wahe ajal kaunis walidaks oli läinud, puistas puude otsast lehtha ja okkaid t'ale jalge ette maha.

Ta jooksis, nii ruttu kui ta jalad aga teda kanda wõisiwad, ja kui ta wiimaks suure maantee peale wälja jõudis, nägi ta õhtuse widewiku walgulsel ühe musta kogu kaunis ruttu ja n'agu

warju kuju sarnatselt wähe maa peal enese ees edasi töttawad. Maeru joon lendas n'agu wälk üle rüütli tõsise näu jume. Ruttu wöttis ta oma püstitulid nähtawale ja seadis neid lastmise tarwis korrale. Ega ta w'a kallis nüüd ometi enam ta küüfist ei peasnud.

„Hei, kuulge sõber!“ hüüdis ta, kui ta aga weel hädaste mõned sammud sest imelikku öö rändajast eemal oli. „Teil nähikse kaunis rutt taga olema. Kas Teile ei tahaks mitte mind ka hea meelega enesega ligi wõtta?“

Meite öö-rändaja nähti selle isemoodi heale mõnu peale, mis tema kõrwu tungis, n'agu pisut lohkuwad. Nii kuidas näha oli, seisis ta n'agu kahewahel, pidi ta seisma jäema, wõi jalgadele weel enam tuld andma.

„Ma olen oma healt, nii heaste kui see mul praegu wõimalik on olnud, muutnud,“ mõtles Schrimburg iseeneses, „aga kes teab, kas ei ole ta aga mind füiski ehk mitte ära tunnud? Üsna wõimatu ei wõi see just ka füiski mitte olla!“

Teine aga nähti selle wahel ajal oma otsuse kätte saanud olewad. Ta jäi kest teed seisma ja ootas üsna rahulikult teise tulekut. Tunnistas teda ka terawa waatepilguga tema sügawasse pähe wajutatud kübara alla.

„Tere õhtust, sõber!“ teretas ta, aga ilma, et kudagi moodi pisutki oma kübarad peas oleks liigutanud, „kust Teile weel nii hilja tulete, wõi parem ütelda juba nii wara, ja kui kaugele

teereis läheb? Tahate ehk weel täna Kornburgi jõuda?"

"Kawal rebane!" sosistas rüütel kawala naeratamisega iseeneses, „ei wõi ikka weel oma wana eksaami pidamist järele jätta, ja ka oma healt püüab ta teiseti muuta. Aga nalja teeb see süiski ühe seesuguse kawala mängijaga oma mängu edasi mängida. Ja, ja! muidugi weel tahan täna Kornburgi jõuda!“ rääkis ta siis jälle waljema healega edasi, „ja et Teie, nii kuidas ma seda näen, sellesama tee peal olete, siis wõiksite meie küllalte üheskoos edasi minna!“

„Ja, seda meie wõime küll!“ kiinnitas teine. „Sest maanteed on reisijatele ikka weel küllalte kardetawad. Nii kuidas räägitakse, pidada weel küllalte kõigesugusi kurjategijaid ümberhulkuma. Siis on jo kahjeste ometi ikka palju julgem kui üksi!“

„Kardate Teie siis?“ küsis Schrimburg.

„Koh, eks siis ikka natuke kaa!“ oli teise wastus, „ehk ma küll üks wana hantwärgipurs olen ja suuremad oma elust ka just mitte enam wälja ei tee, ei oleks mul süiski ka just mitte nii iseäraliku head meelt olema, ühe seesuguse koera wiisi peal ühe maantee-rööwli põue oda läbi äratapetud saada.“

„Koh, — ma arwan, siin ümberkaudu ei ole Teil midagi iseäraliku karta,“ wastas rüütel, „aga nii kui Hammerbergi ümberkaudu, seal on minu arwates palju kardetawam.“

„Ah, Teie armate wist sellepärast, et seal ümberkaudu see kardetaw Romaano Sitsiliaani oma tempusi peab tegema?“ küsis wõeras luurawal kombel.

„Oma tempusi teeb!“ kordas rüütel uueste tähentades, „wõi parem ööldud, oma tempusi on teinud!“

„Oh!“ õhkas wõeras sellepeale madala, pea-aegu ägawa healega, siis aga rääkis ta jälle n'agu rutuste mõeldes edasi: „Wõi on ta siis juba käre?“

„Ja, ta on juba käre!“ tõendas Schrimburg, „ja seekord ei saa ta mitte enam paku põgeneda.“

Sellepeale jäiwad mõlemad wäheks ajaks wait. Wahe ajal oli ilm juba ikka enam ja enam pimedamaks läinud. Wali tuul puhus tee ääres olewa pärnade peale ja raputas kolletand lehti teekäijate jalge ette maha.

Korruga oli rüütli meelest, n'agu tahaks tema seltsimees rutema käimisega ennast temast kui ühest tee peal tülikis ees olewast asjast hakata lahti tegema.

„Teie jooksete n'agu jännes,“ ütles ta naeratades, „tõeste, peawad ühel head jalad olema, kes Teitega sammu tahawad pidada.“

„Et jälle meite wana endise jutu peale tagasi tulla, nimelt Romaano Sitsiliaanist,“ hakkas wõeras uueste madala rõhutatud healega rääkima, „arwan ma, et wist jälle üks waene ilma-

füüta inimene on saanud kinni wõetud, kellele nüüd üks hull mitmesugusi kurjatöösi saab osaks aetud, mis sugugi ilmas 'pole tehtud saanud. Mina ei pea sest kogu asjast suuremad ühtigi. Kes seda narri juttu on wälja arwanud, peab seda küll wist ise kõige parem teadma, mis see tähendab."

"Ei, mina aga arwan seda asja teijeti!" hüüdis rüütel, "sest mina olen just selle isandaga ise suu sõnaga rääkinud ja temaga juba mõnda aega tuttam olnud."

"Kui ma küsida tohin, kuidas wiisi ja kus paikas?" küsis reisusell järele uurides rüütli käest.

"Kuulge siis," ütles rüütel sellepeale. "Ma tahan seda Teile rääkida, ehk küll minu jutustus peadegu ühe rätsepaselli elulooga, kes praegu ise oma kodumaalt põgenemise peal on, karmu pealt ühesugune näitab olevad: Sest wõib juba üks aasta aeg tagasi olla, seal tuli Praaga linnast üks julge ja wapper, ehk küll wähe pisut ülemeelne, sõjamees pisukeste Hammerbergi linnakesesse. Tema oli jalawäe seas teeninud ja mõistis niisama heaste mõela, kui hobust juhida. Peale selle ei nähtud t'al sugugi jutu ja kõnest puudust olevad, mis üle t'al igalpool sellepoolest küllalte tööd oli, ja kus kohta ta aga iiales tuli, sai ta igalpool kõigest heameelega wastu wõetud. Mõnda juhtus ta siis ka ühel õhtul w'a wahwa kalewikuduja meistri

Grohman'i majasfe tulema, kes parajaste oma ainuma tütre pulmi pühitses. Pulmarahwas kõneles ka muu jutu seas sest kuulsast ja väga kardetavast röövlipeamehest, kes oma koleda tegudest igal pool tunnistuse riismeid maha jätta, aga ometi süiski kusagil pool nähtaw ei olla ja kes rahwa jutustamise järele oma seltskonnaga linna ligi olewas wanas lossiwaremehes ennast ülespidada. Seesugune uudise jutt äritas wana wahwa Hanibal Tapfer'it nii, et kohe nõuu pidas, nimetatud lõukoera koopa pugeda ja seda Romaano Sitsiliaani't kogu tema seltsimeestega tükkis wangi wõtta. Wana äralagunenud müüride seespool paikades oli kole küllalte. Igas paikus, kus film watas, püüdis t'ale hirmutusi ja waimu sarnatseid kujusi filmi, kus mõnigi julge mees oleks ära ehmatand ja tulnud teed tagasi pöörnud, mitte aga wana wahwa Hanibal Tapfer, kes 30 aastast sõda oli kaasa ternus ja enam waenlasi wõtnud, kui katuste peal kiwa on. Nimetatud Hanibal sammus aga, kui ta ühe määratuma kena uksekuju oli hingede pealt maha tõstnud, uue julgusega ühte maa-alust teed mööda edasi, kelle seespoolse ruumidest auusad Hammerbergi kodanikud kül wist wähe aimata oleks wõinud; ehk kül nendest auustatud linna peawanem, porimeister Kolarus, neile sest küllalte oleks midagi wõinud äraseletada. Ühikese sammumise peale jõudis ta wiimaks ühe ukse juure, mis teda ühte maa-aluse, wõlwitud,

fenna juure kaunis ruumikaste ehitatud tupp
 wiis. Tamp, mis lae all rippus, andis niipalju
 walguft kül, et soldat ühe kitsa seinaprau läbi
 kõik ära wõis näha, mis mõrtsuka selts, kes
 seda maa-alust kambert oma töö tuaks pruukis,
 maailma filme eest warjule peitis. Noh, oli
 ka kole kül, mis seal all, waike jüda öö tunnil,
 maailmast ära lahutud, sündis. Waene noor
 paar oli käsi ja jalust süntud kiwi pöranda
 peal pitkali. See ilus noor naesterahwas oli
 minestuses maas, mis wäheks ajaks tema filme
 eest seda toledat filmapilku püüdis ärawarjata,
 aga ta ei pidand jesi ka iiales enam üles är-
 kama. Üks pahareti sulane, kelle pörgulise nägu
 Hanibal iiales ei jaa enam äraunustama, seis-
 põlwili tema kõrwas maas ja tõukas t'ale wi-
 maks pörgulise sarnatse hirmutamisega oma pöue-
 oda südamesse. Waene noor abikaas oli walu
 ja wiha pärast näust weri punane. Ta kiristas
 hambaid ja püüdis üle jõuu enese sidemeid katti
 kiskuda. Aga kõik oli asjata! Üks teine pörgu-
 liku kiirusega korda saadetud piste südamesse
 tegi ka tema noore elule otja peale. Seda
 surma õhtamiist, mis see waene weel wiimist
 korda õhtas, ei jaa Hanibal oma kogu elupäiwil
 ära unustama. Ma ütlen Teile, see wana poisi
 jõmikas on juba mitugi hirmust juhtumist ära-
 elanud; mitugi metsliku ja toorest lahingi pilti
 pealt näinud, aga üht seesugust hirmust filma-
 pilku, kui see kord tema filme ees oli sündinud,

ei ole ta weel enne iiales näinud. Mis oli siis nüüd teha? Hanibal katsus, kui enne oma ehmatusest juba toibund oli, ust lahti teha, aga ta oli seeft poolt riimis. Ta püüdis teda ka kangutamisega eest ära saada, aga tugewad taime lauad oliwad üle tema jõuu. Hanibal aga mõtles üksi, kuidas neid waeleid ohwrid nende wiletsuses aidata, ju unustas nõnda seega ära, iseene eest hoolt pidada, et wiimaks otsus nõnda tuli, et üks sai äkiste lahti tehtud ja tofina oja püüstuli- ja püüsti paukusi seeft wälja paukusiwad. Hanibal aga oli ennast weel parajal ajal mõistnud pitkali maa peale maha wisata, mis läbi siis ükski waenlaste kuulidest teda ei puutunud. Kui ta aga nägi kuidas noorepaari mõrtsukas kuue wõi seitsme mehe ees otsas maa-aluse tee peale astus, tõstis ta oma raske rautatud reisukapi ülesse ja kõrwetas sellega nii osawaste mõrtsukate peamehele otja ette, et mehike wankus ja siis wiimaks maha kukkus. Senni kui teised tulekontide järele kisedasiwad ja tulises wihas pimedas wõlwi-alusesse tungisiwad, läks Hanibal'il lorda nende küüfist eentale peaseda. Oli ka kõige hiljem aeg. Korraga walgunstas päikese sarnane walgus fogu wõlwi-alust ja tagasihutajad oliwad tihti tema kannul, aga sellegipärast sai julge mehike õnnelikult põgenema. Üle jäänd ööd puhkas ta rahulikult pisukese kuuri moodi wõlwi-aluses, kus tulekahju redelid seisiwad, hädaste aga oli päike

ülesse tõusnud, kui ta kohe raadimajasse läks, sest kogu juhtumisest kohtule täieliku teadust andma. Aga nii kuidas seal ööldi, ei olla täna porimeistri herraga koguni võimalik rääkida, ta olla haige, väga haige ja ei võida võeraid kogunigi oma jutule võtta. Jutule soowija pidada tema asemiku, wana raadiherra Nikelbach'i jutule minema j. n. e. Aga füiski see kõik ei wõinud wana Hanibal'i meelt teelt kõrwale pöörda. T'al läks wiimaks ometi korda, ehk küll wana maja-hoidja kõigest jõuust selle wastu püüdis panna, haige porimeistri tubadesse tungida ja üht waatepilku wana auuwäärt linna-pea ja porimeistri otsa wisata. Ja mis Teie arwate nüüd, mis see Hanibal küll nägi? Teie wõite ehk seda juba isegi arwata: Porimeistri herra Kolarus, ja selle waese pruutpaari mõrtsukas oli üks ja seesamane inimene.

Ehk see kogemata asi Hanibal'i, kes küll muidugi teada ilma mingisuguse kartuseta sellepeale mõtles, ometi pisut ära kohutas, ei näitnud t'al ometi mitte hea olewad, et mingi moodi seda asja enne kui aeg käe oli, oleks mõnesuguse asja läbi lastnud enesest märkida. Siin pidi üsna awalikult kõigesuurema ettewaatuslega, arusaamata jõuu ja tarkusega ümber saama käidud. Weel selsamal pääwal reisis Hanibal Hammerberg'ist ära, sest seal ei wõinud ta jo enam mitte ühte ainumast minutid enese eest küllalte julge olla. Kui peagi ja kergeste ei oleks ta

mitte wõinud kinni wõetud saada. — Ta läks niikohi uue asunud riigikantsleri juure ja andis selle kogu asja temale üles, kuidas ta seda just ise oma filmadega oli näinud. Kõik oli siin juba ennegi mõni kord mitmesuguseid salamõrtsuka tegusi sealt poolt paigast kuulda olnud, aga kõik neid kaebtusi ühe seesuguse üle väga auustatud ja kõigest tuntud Hammerberg'i porimeistri peale, ei wõinud kellegile sellepoolest täieliku umbusaldust kinnitada. Et nüüd aga asja põhi teiseti sai üles wõetud, sai asi keisri enesele ette pandud, mispeale suur mees Hanibal Tapfer'i enese ette laskis kutsuda ja see ka oma katkise mundriga tõeste keisri ette astus, ja ilma et sellepeale oleks uneski teadnud mõtelda, temast väga armulikult sai wastu wõetud. Ta pidi ka kõigest auustatud Majästeedi herrale seda asja ise oma suuga hakatusest kunni lõpetuseni kõik weel kord üles rääkima, mispeale siis see suur mees lõpetuseks ütles: Hanibal'ile peab minu nime peal täieliku woli antama teha ja toimetada, kuidas ta aga seda ise kõigeparemini arwab hea olewad, sest Hanibal Tapfer on selle sala asjaga väga targu ja kawalaste peale hakkanud ja saab seda ka, nii kuidas ma seda usun, niisama targu lõpetama. Sellest kõigest tähelepanemata, et see Hanibal meite lahingites igal pool julgust ja waprust on üles näitnud, ei, waid ta on kui üks mees, kes ka sala filmaringis omale auu ja talenti on tee-

ninud, mis eest see t'ale auufaste peab äratafutud saama. Weel täna pääw peab t'ale üks ohwitseri-patent wälja antama ja peale selle 4000 kuldtükki, et ta ka selle seisuse järele enast lahkeste wõib liigutada ja mitte hädasse ei järe. Kuida ööldud, nõnda tehtud! Kõik sündis nõnda, kuidas keiser Ferdinand oli käskinud. —

Nüüd lastis Hanibal oma ülemäära pitkad juuksed ja habeme maha niita, ostis omale ühe kena hobuse, pani omale ohwitseri uhke mundri selga ja läks siis rüütel Schrimburg'i nime all Hammerberg'i poole teele. Need mõned kodanikud, kes teda sel esimesel õhtul wäsinud päädega näinud oliwad, ei tunnud teda enam mitte ja nõnda wõis ta siis ilma mingisuguse takistufeta oma eesmärgi poole hakata edasi töttama. Oma plaani selle kogu sala asja tarwis oli ta ammu enne juba wagufaste walmis sepistanud. Ta teadis väga heaste, et see maa-alune tee kloostri waremetest kunni raadimajasse läks ja peale selle paistis wana porimeister tema filmis väga heaste läbi. Kõige selle juures aga oli t'ale seal kogemata juhtumine kõige enam abiks. Warsti peale selle püüti paar politsei ammetniku kinni, keda ammuigi juba arwati maa pealt kadund olewad, kes aga mõlemad salarööwli feltskonna warju kätte all oma tööd nii kui enne ja pärast edasi ajasiwad. Teine nendest tunnistas kõik ülesse ja nõnda teadwad siis nüüd sel

filmapilgul peaaegu kõik inimesed Hammerberg'is, et nende kogu Magistraat tema ammetnikude ja abilistega üks kena ja väga targu wälja koolitud rööwli seltskond, kelle peamees porimeister Kolarus on ja kes ennast seks kuulsaks Romaano Sitsiliaani'ks nimetab ja seega seda kõige juuremad hirmu ja kartust kõige ümberkaudu paikade peale on wälja laotanud. Kõh? Mis Teie arwate siis sest loost nüüd?" —

„See on üks imelik lugu küll!“ wastas wõeras kaunis muudetud healel, „aga,“ lisas ta weel pool sofistawa healega juure, „ma arwan ega ta weel otsas 'pole!“

„Ei!“ wastas rüütel näeratades, „aga ega ta ots enam kaugel 'pole!“

„Teie ei ole aga weel mitte rääkinud, mis moodi peal see kogu seltskond ja nende peamees siis kinni on wõetud ja luku taha pandud?“ uuris reisija sellike edasi.

„Kõh! asja põhi — arwan ma — peaks jo kaunis lihtkorraline olema. Seda wõiks teie jo isegi, kui Teil wähedagi meele terawust peaks olema, enesele wõima ära seletada. Praegu on wiimane kui üks Hammerberg'i kodanik jalul ja on juba neid nõnda nimetatud auustatud linna wanemaid wiimase kui ühe meheni kinni tabanud. Nüüd seeford istuwad need õiguse nõudjad ise pimedas wõlwi-aluses raudus ja ahelais ja ootawad asju, mis neile mitte tulemata ei jae. Mis aga iseäranis nende politsei am-

metnikude kohta ütelda oleks, kes kui kaubakandjad j. n. e. alles mööda maailma wõeras riides ümber hulguwad, et rööwitud saaki eemale toimetada, ei ole muud, kui et ka neid ükskord kinni tabatakse ja siis niisamuti kui teisedki oma palka saavad. Kõige wiimaks saab siis üks wõllas ülesse ehitatud, kelle külges siis see kogu feltskond tuule mängu healtega neid kõige kema- maid loowiisijä laulab."

"Ja see rööwli feltsi eestwõdaja?" küsis teine pool kahisewa healega, "see porimeister? Teie ütlesite esite, et tema on ka juba kää! Istub tema siis üksi kuskil iseäranis paikus, wõi on ta oma felttimeestega ka üheskoos?"

"Keist mõlemist weel mitte kumbagitki!" wastas Schrimburg kõige rahulise ma healega. "See kema porimeistrike oli aga hädaste aimanud, kuidas asi seisib, kui katset tegi palku põgeneda. Ta kattis oma auuwärt palja pea walfst parukiga kinni ja pani omale walfst habeme näu ette. Siis astus ta teele, ilma et kõigest muust kraamist jeda kõige wähemad oleks tahtnud wälja teha. Weel praegu sellamal filmapilgul on ta ikka alles oma reisu teekonna peal ja see w'a naljakas Hanibal Tapfer tema kõrwas, ilma et ta w'a wana raul sest ise ehk peaks teadmagi!"

Seal filmas rüütel, kuidas rätsepa sellike äkiste n'agu ära kohkus, aga ta kuulis ka koha sellepeale püstuli haambri prõksumist. Nuttu

fargas ta õma tugewa käega wõera mehe mantli alla, ja ehk küll teine kaunis mehikelt wastu pani, läks t'al siiski ometi korda, püstuli tema käest ärakiskuda.

„Teil nähikse suur kartus ühe kogemata kofkujuhutumise üle Siitsiliaani seltskonnaliste wastu olewad?“

„Andke see püstul mo kätte tagasi!“ rääkis wõeras ähwardawa healega edasi. „Andke ta tagasi, wõi muidu, Jumala eest, Teie surmatund on praegu kätte jõudnud!“

„Minu surmatund, ütlete Teie! Selle juures ehk eksite Teie pisut! Minul ei ole praegu weel kogunigi himu ära surra! Siiski aga ei pea Teie soowimine just mitte üks ilma aegne olema, kui Teie enne nii hea tahaksite olla, et mulle ütleksite, mis Te siis ometi selle laetud tuleriistaga tahtsite teha?“

Teine oli sellepeale wähe aega wait. Siis aga enesel wõimatu tundwad olewad, oma tulist wiha pitkemale tagasi suruda, ütles ta läbi hamaste: „Ma tahtsin Teid ära tappa!“

„Noh, seda ma ka juba peaaegu arwasin!“ hüüdis Schrimburg. „Di, oi, mis pagan, Teie olete ehk wist w'a auuwäärt porimeister Kolarus ise?“

„Ei, seda küll mitte!“ kiristas teine metsliku waatepilguga enese seltsimehe otsa waadates. „Ei, mina Kolarus küll ei ole, kuidas wõin mina seesuguse suure auu osaliseks saada?“

Üks mehine wali kõrwa-lops sellepeale wis-
kas tema kübara peast maha. Seltsamal filma-
pilgul hakkas üks raudne käsi tema juuste paru-
last kinni ja kiskus ta ilma mingisuguse vastu-
panemiseta peast ära.

„Kui Teie mitte porimeister Kolarus ei
ole,“ hüüdis rüütel seal juures müristawa hea-
lega, „siis ei saa Teie küll wist mitte tagasi
ajama, et Teie see kuulus rööwlipäälisk Ro-
maano Sitsiliaani olete, kes meister Konrat'i
ja tema noore abikaasa äratappis ja weel mõnda
muud teist inimese elu oma hinge peal teab
olewad? Nääge! Seesinane haawa-arm Teite
otša ees, kellega ma Teid igaweste olen ära-
märkinud, on Teie äraandjaks saanud. Ja nüüd
olge aga nõnda head ja ärge pange enam sugugi
wastu. Andke aga oma käed siia, et ma need
Teil kinni wõin siduda, ja tulge siis üsna
rahuliste minuga ligi, et ma Teid Hammer-
berg'i jälle tagasi wõin wiia. Teie näate jo
isegi, et asi teiseti ei wõi sündida!“

„Teie kaasa ei tule mina mitte!“ hüüdis
Kolarus meeleäraheitmisega, kus juures ta teise
filmapiilguga ühe põue-oda wöö wahelt wälja
tõmbas ja hirmsa tugewa jõuuga oma külma-
werelise wastase kallale kargas. Teine aga oli
iga ettejuhtumise peale juba ettewalmistatud.
Ta kargas niisama walgustiirusega teise wälja
sirutud kätte kinni ja wajutas ta käre kõige osa-
wama kiirusega tema ettewõdetud sihist kõrwale.

Soldati Kalewipoja sarnane tugewus, kellest mõrtsukas ennast igate moodi püüdis wassali peasta, oli palju suurem, kui tema wastasel.

„Andke oma mänguriist süia!“ ütles rüütel peaaegu pool haleda healega. „Mis Teie tahate t'aga teha? Teie waew on asjata! Jääge ennem oma seisusesse üsna rahule. Laske parem oma käed selja peale kinni siduda, sest mul on nõõrid ligi ja tulge minuga Hammerberg'i tagasi. Kui Teie seal heaga kõik ülesse tunnistate, ehk siis leiab weel midagi, mis Teie kasuks wõib sündida!“

„Mina ei tule Teie kaasa mitte!“ hüüdis Kolarus kindla healega, „ennem lasen ma ennast kas siin samas paigas äratappa! Ja nüüd tehke mis Teie ise tahate; aga Teite kaasa ei saa ma mingisuguse hinna eest tulema!“

„Noh — mul on see ükstapuhjas,“ ümises rüütel iseeneses, „mul on jo igal pool wõimalik, teha ja toimetada, kuidas ma aga seda ise kõige parema arwan olewad. Teie tunnistate siis ise priitahtlikult, et Teie noore kalewikuduja meistri Konrad Streelau tema noore abikaasaga pöue=odaga elust jurma olete saanud?“

„Ma arwan, Teie teate jo kõik isegi?“ hüüdis rööwlipäälis kaunis terawaste.

„Ja tõeste, tean ma ka kõik!“ wastas Schrimburg, „aga siiski peab ometi kõik kohtu seaduste järele saama tehtud. Teie tunnistate siis kõik ise priitahtlikult?“

„Ja, ma tahan seda!“ kõlas karedaste kaabaka moffade üle.

„On Teie südamel peal veel mõnda muud kurjatööd teadaval?“ küsis kohtumõistja edasi.

„Minu käe läbi ei ole peale nende enam midagi muud ohwert langenud!“

„Kus on meister Grohman'i teenijad jäänud? Kusa see rikas lojuste kaupleja, siis veel see külawanema poeg? Mis olete Teie nende kõige teiste ohwritega teinud, kes Hammerberg'i ümberkaudu paikadesse tulivad, ja seal soutumalt ärakadusiwad?“

„Grohman'i kolm teenijad, nimelt tema selid Horneg ja Vestman, nii kui ka sulane Soachim said tee peal kinni mõetud ja kohe sealsamas paigas äratapetud ja surnukehad sügawasse maa sisse maha maetud. Seda tööd olivad meite politsei ammetnikud, kes siis kohe sellepeale Hammerberg'ist soutumalt ärakadusiwad, aga ometi nüüd seal ümberkaudu külades elavad, meite käsu peale äratoimetanud. Sellepeale sai pulma-wara alla müüri kambritesse toimetatud, kusa ka wähe aja pärast pruutpaar ja ka kutsar senna toodi!“

„Kes kutsari äratappis?“

„Kaadiherra Konsalsen!“

„Ja kes selle rikka treialimeistri, kes Hammerberg'ist ligema linnakesesse tahtis minna ja ometi mitte senna ei jõudnud?“

„Kaadiherra Weisnik!“

Schrimburg wöttis taskust ühe raamatu ja kirjutas hoolega kõik nimed senna sisse ülesse, mispeale ta siis oma eksaami pidamist jälle edasi pidas:

„Kelle kätte all lojuste kaupleja oma surma leidis?“

„Teda lasi Senatoor Kieselbach maha!“

„Ja külwanema poeg?“

„Tema langes linna wolniku Paul Kriiwini' u, meite linna kõige auusama lihuniku meistri ja wanema sümpthi pürjeli kae läbi!“

„Hea kül!“ nikutas politsei ammetnik sellepeale oma peaga, „aga on siis weel peale nende nimetatud meeste linna alama kohtudes ehk weel mõnel mõnda weresüüd südame peal?“

„Senatoorid Krausner, Genzlich, Raadeke, Notrop, Willman — need kõik on rööwliid ja mõrtsukad. Kui mina, kes ma enne üks suur kelm ja kurjategias olin, Hammerberg'i pori-meistriks sain tõstetud, seadsin ma kohe ühtlasi ka ühe rööwli seltskonna jalale kusa mitte ühte meest seltsi selka ülesse ei saanud wõetud, kes mitte seda suurt kunsti ei mõistnud, inimest ühe ainsama nuapistega pitkali maha firutada!“

„Seda peab üttelema, et wist üht paremad kurjategiate seltskonda muidugi ei wõinud enam see 30 aastane sõda sünnitada, kui seesinane on olnud. Ja nüüd lõpetuseks nimetage mulle weel kõige nende teiste Teite teenistuses seiswa

kelmide, nende nõnda nimetatud politsei ammetnikude elufortelid.“

Rööwlipäälik tegi kuidas teda kästud oli ja Schrimburg kirjutas karwa pealt kõik ülesse.

„Ja kas 'pole mitte tõsi? Teie teadaandmised kogu nende kurjategude üle siit paigast ei ole ilmaski walitsuse kätte ära saanud jaadetud? Teie olete oma kaaskodanikkusi pettuse ja filmateendre ammetiga meelitanud?“

„Ja, inimesed uskusiwad mind. Ma olin linna heaks mitu asja korda saatnud, ja seisin seepärast rahwa filmas suure auu sees. Ükski ei wõinud minust seda kõige wähemad märkida. Politsei ammetnikud, kes kloostris waremetest sisse läksiwad, tuliwad raadinajast jälle nähtawale ja muutusiwad endid siis jälle, mitmesuguse riietega ehitud, tundmataks, mispeale siis ligema küladesse elama asusiwad ja rööwitud waraga kauplemist sobitasiwad. Teenitud kasu sai seltsi kassasse kokku pandud. Kartus salakohu eest politsei ammetnikude ärakadumise ajast oli linna rahwa seas sest saadik weel palju suuremaks läinud!“

„Salakohus?“ küsis Schrimburg.

„Nõnda nimetasime meie endid!“ wastas Kolarus. „Meie wiha käis kõige enam rikaste kohta. Kell' warandust ja kes rahwa filmas auu sees seisis, need oliwad meite kõige suuremad waenlased!“

„Hea kül!“ nikutas Schrimburg jälle uueste peaga, „nüüd ma tean küllalte. Enam ei ole mul midagi tarwis teada! Ja nüüd wiimist korda weel: Tahate Teie keisri ja riigile kõik awalikult maailma ees kui üks waene patuhahatseja üles tunnistada, wõi ei. Wõi tahate Teie enem siin, kui üks koerapoeg, ärasurra?“

„Hammerberg'i tagasi ei tule ma mitte! hüüdis Kolarus uueste kiudla healega. „Tehke minuga, mis Teie ise tahate, aga jenna tagasi ei saa mind siin maa peal enam ükski wiima. Ja nüüd tehke ise, mis Teie hea arwate olewad!“

„Noh, hea kül! Laske siis endid põlwili ja tehke oma wiimase palwe ära! Ma annan Teile jeks weel üks minut aega, aga rutake, ka mul on fiir rutt taga!“

„Minu pärast pruugi Teil ühegi asja poolest eneste aega wiita. Mina olen jelle tarwis iga filmapilt walmis.“

Rüütel tõmbas külma werrega ühe püstuli pöuest, seadis rana otša rööwlipääliku rinde kohta — ja paugutas tühjaks. Püstuli pauk kajas koledaste läbi waike öö rahu. Kolarus, kes kohe esimese pauguga oma surma oli saanud, langes kui puunott rüütli ette pitkali maha.

Rahuliste, kui oleks ta selle kõige lihtkorralisema töö maailmas äratoimetanud, pööris rüütel ennast jala pealt ümber ja sammus wait

olles praegu tulnud teed tagasi. Pime öö oli alles weel, kui ta jälle juba wõerastemaja juure jõudis.

„Praegu on see kuulus rööwlipäälil Romaano Sitsiliaani minu käe läbi oma kurja elu lõpetanud!“ pööris ta ennast maja peremehe poole, kes kartlikult wärisedes t'ale öö kuue sees ukse peale wasta oli ruttanud. „Saatke mõned oma meestest wälja, et n'ad furnukeha maha mataksiwad. Ja nüüd, hobune siia!“

Kõik ümberseisjad waatasiwad salakartusega selle hirmsa mehe peale, kes ühe nii imeliku wiisi peal kohtumõistja meele terawust timuka külma werelise olekuga ühte mõistis ühendada. Wähe aja pärast seisis juba tema hobune ukse ees ja ilma et weel üht ainumast üleliiga sõna oleks kulutanud, kargas ta sadulasse ja kihutas tuhat nelja Hammerberg'i poole tagasi.

Hommiku oli külm, aga selge. Talwine päike lasi oma kiired närtsinud, lehtedest palja puu okste ja põesaste, kollaka, wärisewa rohu kasude, ja külmaist kõwerasse kokku külmetanud rooside peale maha, kui meite jutu pea waremete wärawa ette jõudis. Senna aga oli juba üks määratu rahwa falk ennast kokku kogunud. Mitte üksi linna inimesed ei olnud seal jalal, waid ka ümberkaudu ligema elupaikadest oli uudise himulisi senna kokku tõttanud. Ja n'agu meri, kui ta marust oma rahu seest ülesse saab

kohutud, ja mässawa liikumisele lähed, nõnda käis seal ka lugemata rahwa hulgast üks see-
sugune wärisemise sarnane kohutus läbi ja reast
reasse käis sosin: „Tema, tema, see on see
rüütel Georg Maksimilian von Schrimburg,
meite peastja ja heategia!“

Ratsamees kurwa nänga tähendas käega, et
kõik pidiwad wait olema, mispeale kõik t'ale
aunpakklikult ruumi tegiwad. Kui ta juba turu
peale oli jõudnud, astus t'ale päälis Boltzman
teadusega wastu, et kogu Senatoorid ja raadi-
herrad juba kinni olla wõetud ja raadikoja
wangitornis enda kohtu otsust oodata.

Rüüd waatas Schrimburg kinniwõetud meeste
nimed oma raamatuse kirjutatud nimedega, mis
Kolarus temale teada oli annud, järele, kas
n'ad ka ühte pidiwad minema, ja kui kõik õige
leidis olewad, käsku andis, politsei ammetnikude
järele luurata, kes wõera nimede all sealsamas
linna lähidal elada.

Weel seltsamal pääwal saatis rüütel ühe
teaduse kirja sest kogu juhtumisest, mis seal
sündinud oli, pealinna. Siis aga nähti teda
rahuga oma asju korrade seadwad, et Hammer-
berg'iga jälle jumalaga jätta.

Ta oli parajaste ühe kirja kirjutamisega
ammetis, mis ta ühe oma sugulasele enese kodu-
maale tahtis saata, kui korraga Grohman, kale-
wikuduja meister, tema tuppa astus.

„Rüütli herra!“ hakkas ta pärast lühikest

teretamist rääkima. „Teie olete meite linnale niipalju head teinud, olete meite õnne ja rahu eest niipalju waewa näinud, et meie, selle linna kodanikud, Teid mitte ilma suure südame waluta ei wõi näha ära minema. Seepärast olen mina tulnud Teid kõige teiste nimel paluma, et Teie nõnda hea oleksite ja enda edespidist elu aset Hammerberg'i wõtaksite seada ja meistest mitte enam eemale ei lähets.“

Schrimburg jäi kirjutamisega pisut seisatama, kõngutas mõttes pead ja ütles siis:

„Armsad inimesed, see ei lähe mitte!... Minu seisuse wahel on hoopis teine, kui Teie ehk seda wõiksite mõelda. Mina ei ole jo kogu ni mitte see suur rikas päälisk, mis ma enesest wälja pidin näitama, et oma ettemõetud eesmärgile jõuda. Keiser Ferdinand on mind küll ohwitseri auu sisse tõstnud ja kui üks seesugune saan ma ka pisut pintsi, aga mis see kuld-rüütli seisus ja nimi Schrimburg peamad olema, on kõik paljas suits ja waht. Üksi sellepärast pidi mul seesugune tore hiilgaw nimi olema, et seda ennem igale poole wõisin ligemale astuda ja keegi minule midagi keelda ei tohtinud. Et Teie aga ka, meister Grohman, wana Hanibal Tapfer'i mitte enam ära ei tunne, kes Teie õnetuma lapse pulma peal ka mõned klaasid wiina jõi, on muidugi teada mulle imelik küll.“

„Hanibal Tapfer?“ hüüdis meister, „Teie

see wapper karu sarnane soldat oma reisutek-
piga, kes seekord alla waretetesse läks? Doo!
Siis peate Teie just diete meite juure jääma.
Siis ei tohi Teie koguni meite juurest ära-
minna!”

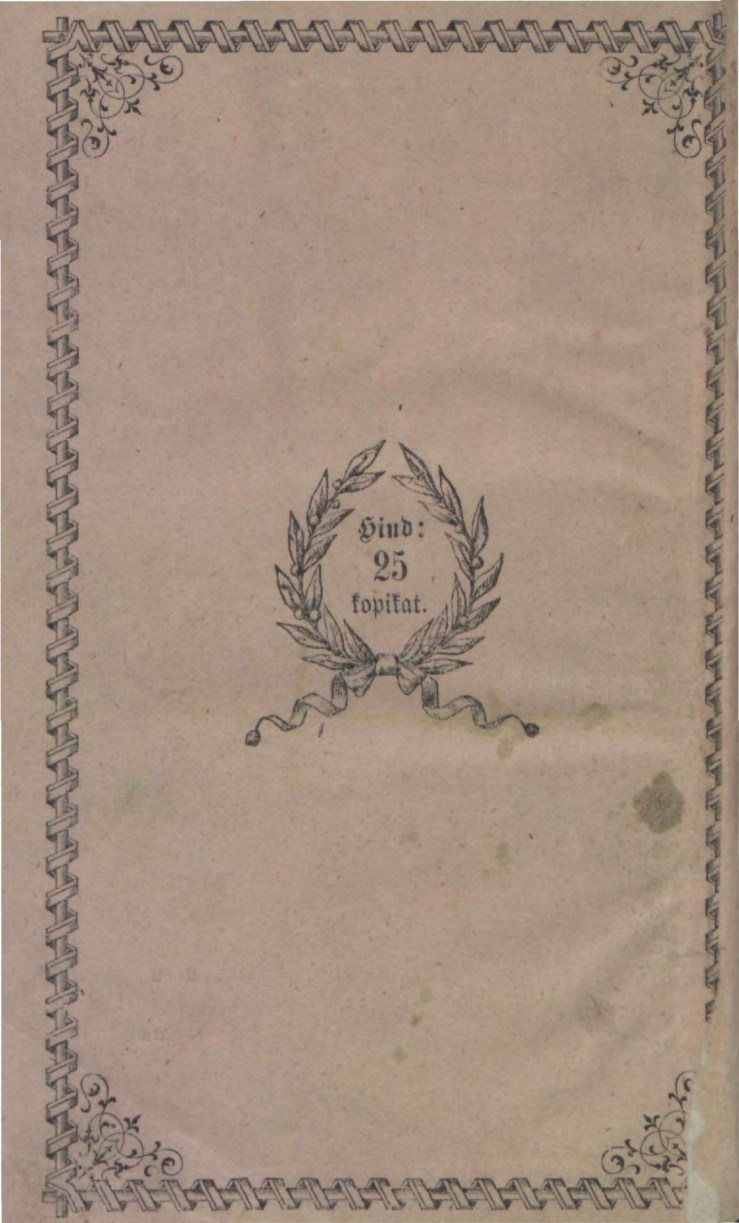
„Eks saame näha!” vastas Hanibal nae-
ratades. — —

Teisel pääwal tuli pealinnast keisrelit kiri
Hammerberg'i, suur pitser peal, mis muidugi
teada kellegi muule ei olnud, kui ohwitser Ha-
nibal Tapfer'ile, kus sees Hanibal Tapfer Ham-
merberg'i linna porimeistriks nimetadi, aga üksi
selle wahega, kui kodanikud sellega rahul olek-
siwad.

Muidugi teada, et kodanikudel mitte üksi
selle wastu midagi ütelda ei olnud, waid et
n'ad ka wäga rõõmsad oliwad, et üht keesugust
iseäranis tubli meest eneste linna=peaks sai-
wad. —

Et kogu rööwlistsi liikmed protsessi alla
langesiwad ja hirmsa wiisi peal oma elu pidi-
wad kautama, on muidugi iseenesestki mõista.

Sind:
25
kopiat.

